

SLOVENSKI NAROD

Izhaja vsak dan popoldne, izvenredne nedelje in praznike. — Inserati do 30 peti & Din 2.—, do 100 vrst Din 2.50, večji inserati peti vrsta Din 4.—. Popust po dogovoru. Ineradni davek posebej. »Slovenski Narod« velja letno v Jugoslaviji 144.— Din, za inozemstvo 300.— Din. — Rokopisi se ne vračajo. — Naše telefonske številke so: 3122, 3123, 3124, 3125 in 3126.

Kdo ovira sporazum z Bolgarsko?

Makedonstvujušči kot eksponenti izvenbalkanskih zaplotnikov — Po mnenju diplomatskih krogov utrjujejo atentati bolgarskih komitov zahteve Jugoslavije

Beograd, 28. septembra. Znano je, da je do sedanjih pogajanj med zastopniki naše države in Bolgarske v Pirotu prišlo na pobudo predstavnikov nekaterih včesil na zadnjem zasedanju Društva narodov v Ženevi z željo, da bi končno vendarle došlo do popolnega pomirjenja na Balkanu. Moralno prisiljena je bolgarska vlada pristala na ponovna pogajanja za ureditev vseh spornih vprašanj, zlasti pa obmejnega problema.

Jasno je, da bi morala bolgarska vlada, kakor hitro bi prišlo do popolnega pomirjenja na Balkanu. Moralno prisiljena je bolgarska vlada pristala na ponovna pogajanja za ureditev vseh spornih vprašanj, zlasti pa obmejnega problema.

Jasno je, da bi morala bolgarska vlada, kakor hitro bi prišlo do popolnega sporazuma v vseh vprašanjih, tudi poskrbeti, da bi več ne došlo do obmejnih incidentov, izzvanjih od bolgarske strani, zaradi česar bi morala končno zavzeti odločilno stališče proti makedonski revolucionarni organizaciji ter preprečiti vpade njenih članov

na naše ozemlje. Kakor hitro bi bolgarska vlada storila v tem oziru svojo dolžnost, bi seveda makedonska revolucionarna organizacija izgubila svoj raison d'etre.

Tega so se makedonstvujušči zbal in z njimi vred tudi tisti bolgarski krogi, ki ne žele, da bi prišlo do znosljivih odnosov med Bolgarsko in našo državo, in ki bi radi še nadalje ribarili v kalnem. Glavni njihovi podporniki so v prvi vrsti tisti izvenbalkanski zaplotniki, ki imajo interes na tem, da bi na Balkanu ne prišlo do mirnega sožitja njegovih držav in ki jim je v miru razvijajoča se Jugoslavija najbolj neljuba. Zato tudi pošiljajo preko Albanije orožje makedonskim revolucionarjem ter jih podpirajo z denarjem.

Zaradi omenjenih razlogov je seveda interes makedonstvujuščih in njihovih prekomorskih zaplotnikov, da bi onemogočili uspeh pogajanj v Pirotu. Prav zato se je tudi pripetilo, da je bil poizkusen atentat na našo železniško progo v Štipu in predvčerajšnjim ponovno na železnico v bližini postaje Smokvice, in sicer v času, ko se vrše

pogajanja v Pirotu. Dokazano je, da so te atentate pripravili makedonstvujušči. Prav ta dva poizkušena atentata pa dokazujeta, kako upravičena zahteva je bila naše vlade, naj se osnuje ob jugoslovensko-bolgarski meji obmejni pas, iz katerega naj bi se odstranile vse sumljive osebe, da se prepreči njihovo vpadanje na tuje ozemlje.

Podjetja makedonstvujuščih samo potrjujejo jugoslovensko zahtevo, ki se zaradi poslednjih poizkusov atentatov tudi v tujih diplomatskih krogih priznava kot popolnoma upravičena. Kakor se doznavajo iz diplomatskih krogov, je sedaj dolžnost bolgarske vlade jasno pokazati na pogajanjih v Pirotu ali hoče res ustvariti dobre odnose z Jugoslavijo, za kar bi bilo seveda predvsem potrebno, da odločno nastopi doma proti onim elementom, ki nastopajo v popolnoma drugi smeri, kakor pa jo sama oficijelno manifestira. To ne zahteva samo mir na Balkanu, ampak tudi ugled Bolgarske same.

Fašistična zarota v Litvi

V Kovnu so odkrili zaroto proti novi litovski vladi v korist Voldemarasa.

Kovno, 28. septembra. Tu so odkrili široko zasnovano fašistično zaroto, ki je hotela strmoglaviti pravkar imenovano novo litovsko vlado ter ponovno spraviti bivšega diktatorja Voldemarasa do moči in vodstva v Litvi. V zaroto so zapleteni mnogi visoki oficirji. Policija je tekom včerajšnjega dne prišla skoro vse glavne zarotnike, nekaj pa jih je pobežnilo preko meje.

Italijani o izpremehbi v Avstriji

Italija pričakuje od nove avstrijske vlade izpremembo zunanje politike, zlasti glede na južno Tirolsko.

Rim, 28. septembra. Oficijozna »Tribuna« piše o rešitvi vladne krize v Avstriji in je mnenja, da se bo dr. Schönerer vsem tem neodgovornim krogom odzvel vpliv na zunanjo politiko. Po težkem porazu socialnih demokratov pri rešitvi krize je potrebno, da tudi Velenec prenehajo s svojim vplivanjem na zunanjo politiko. To je posebno potrebno zaradi avstrijske politike proti Italiji, ker bo le tako prenehal brezplodni boj za Južno Tirolsko. Italija bo to izpremembo razpoloženja po pravici upoštevala.

so morali računati s temi strujami prav v zunanji politiki. List upa, da bo dr. Schönerer vsem tem neodgovornim krogom odzvel vpliv na zunanjo politiko. Po težkem porazu socialnih demokratov pri rešitvi krize je potrebno, da tudi Velenec prenehajo s svojim vplivanjem na zunanjo politiko. To je posebno potrebno zaradi avstrijske politike proti Italiji, ker bo le tako prenehal brezplodni boj za Južno Tirolsko. Italija bo to izpremembo razpoloženja po pravici upoštevala.

Ruski kmetje za politično svobodo

Ruski kmetje zahtevajo svobodne volitve, svobodo združevanja in besede.

Moskva, 28. septembra. Moskovski listi poročajo, da razširjajo po vaseh neznani agitatorji proglas, nedavno ustanovljenega odbora kmečkih zvez. Ta odbor je pred kratkim sklical svoj nezakonit kongres, ki so mu prisostvovali tudi odposlanci delavstva in sovjetske vojske. Na kongresu so bili sklenjeni razni ukrepi in zahteve, ki

jih sedaj neznani agitatorji razširjajo z letaki med kmečkim prebivalstvom. Odbor kmečkih zvez zahteva med drugim svobodne volitve, volitev predsednika sovjetske republike, svobodo dela, svobodno trgovino, neodvisna sodišča, svobodo stanovskih organizacij ter svobodo tiska in vere.

Strogi ukrepi za ohranitev miru na Dunaju

Za današnja in jutrišnja zborovanja »Schutzbunda« in »Heimwehra« so bili odrejeni obsežni varnostni ukrepi. — Republikanske organizacije v strogi pripravljenosti.

Dunaj, 28. septembra. Dunajska policija je odredila obsežne varnostne ukrepe, da prepreči nered in spopade na shodih, ki jih priredita republikanski »Schutzbund« in fašistična »Heimwehr«. Prvi bodo pregledali svoje čete in svoje moč danes, »Heimwehr« pa jutri. Eni in drugi se bodo zbrali v ogromnih množicah v Mödlingu in Stockerau. Dunajska policija je poslala v oba kraja svoje oddelke, da prevzamejo od tamšnjih lokalnih oblasti vsa skrb za red in mir.

Republikanski »Schutzbund« bo po končanem shodu odšel v sklenjeni formaciji do meje dunajskega mesta, kjer se bo mirno razšel. »Schutzbund« noče prestopiti meje dunajskega mesta, ker je svojčasno dunajski župan dr. Seitz izdal prepoved oboroženih obhodov po Dunaju.

»Heimwehr« bo prišel v navedena kraja jutri popoldne deloma z vlaki deloma z avtobusi. Policija je odredila, da se naj strogo preidejo udeleženci zaradi orožja. Prepovedano je nositi vsakršno orožje in so zaabranjene želatne ter ostala vojaška oprema.

Socialni demokrati so sklicali za jutri 700 shodov. Na svoje pristaje so izdali poziv, naj se ne udeležujejo zborov »Heimwehra«, da se prepreči nepotrebnih spopadi, pač pa so pozvali vse organizacije republikanskega »Schutzbunda«, naj bodo v pripravljenosti.

Uspešen potek pogajanj med Anglijo in Rusijo

Macdonaldova vlada popušča proti Rusiji iz strankarskih ozirov?

London, 28. septembra. Angleška vlada je izdala službeno objavo v kateri ugotavlja, da so sedanja pogajanja med Hendersonom in sovjetskim poslanikom Dvoglavskim napredovala in da je bil dosežen v mnogih vprašanjih sporazum.

»Manchester Guardian« piše, da je treba pripisati popuščanje zunanjeje ministra Hendersona okolnosti, ker je moral računati z alternativno da popusti v pogajanjih s sovjetsko Rusijo ali pa doživi delavska stranka na svojem prihodnjem letnem zboru notranji razkol. Zato so bile sovjetski Rusiji koncesije dane iz strankarskih ozirov in v škodo pravih angleških interesov. Tudi iz vrst konzervativnih krogov prihajajo ostri komentariji in obsodbe Hendersonove politike proti sovjetski Rusiji.

London, 28. septembra. Bivši ministrski predsednik in vodja konservativne stranke Baldwin je včeraj v daljši izjavi točno označil stališče konservativcev do delavske vlade Macdonalda. Ostro je kritiziral politiko delavske stranke, zlasti pa obsojal Macdonaldovo politiko glede na vprašanje odstranitve brezposelnosti, uvedbe 7-urnega delavnika in politiko sedanje vlade v Iraku, kakor tudi politiko Anglije napram sovjetski Rusiji. O ugodni rešitvi problema brezposelnosti se komaj more govoriti, ker je število brezposelnih celo poskočilo. V premožovni industriji se je bati velike in težke krize, če bo uveden 7-urni delavnik. V vprašanju obnovitve angleških stikov bi bilo bolje, če bi Henderson ohranil krepkejša stališča proti sovjetski Rusiji.

Macdonald na poti v Ameriko

Poslanica Macdonalda delavski stranki pred odhodom v New York.

— London, 27. septembra. Reuter javlja: Macdonald je sredi odpotoval v Southampton, da se vrka za potovanje v New York.

— London, 28. septembra. Predsednik angleške vlade Macdonald je poslal pred svojim odhodom v Zedinjene države delavski stranki naslednji pozdrav:

Odšel sem na raziskovanje. Največja zasluga sedanjeje pokolenja za svetovno zgodovino je v tem, da skuša vzpostaviti mir med narodi in jih pridobiti za to, da bi s pomočjo političnih pogodb o mednarodnem razsodišču

ustvarile vsestransko varnost. Ker imajo Zedinjene države in Anglija isti cilj pred očmi, nastopata z združenimi močmi. Dobri in pristranski odnosi med tema dvema državama lahko samo ojačajo mirovne upe in vlijejo sveto novo vero v boljšo bodočnost.

Najstarejša evropska ženska umrla

Sežun, 28. septembra. Tu je preminula ga. Anastazija v 125. letu življenja. Pokojnica je bila najstarejša žena v Evropi.

V Rumuniji trgovina z valutami svobodna

Bukarešta, 28. septembra. Rumunski minister financ je podpisal sklen, s katerim se v Rumuniji vzpostavlja svobodna trgovina z valutami. Na podlagi tega sklepa je dovoljen izvoz poljubnih količin tuje valute iz Rumunije.

Narodna banka nima prostih služb

Beograd, 28. septembra. Narodna banka sporoča, da je v zadnjem času prejela veliko število prošelj za službe v Narodni banki in pri javni tovarni za novčanice. Narodna banka izjavlja, da so vsa mesta zasedena in da se zato take prošnje ne bodo več reševale.

Pobijanje žitne špekulacije

Beograd, 27. septembra. AA. Glavni savez srbskih zemljoradniških združenj bo odšel dajal preko beogradskega radja vsak dan poročila o žitnih cenah na domačih in inozemskih borzah. Ta ukrep se spravlja v zvezi z akcijo Glavnega saveza, da bi preprečil škodljivo špekulacijo z žitnimi cenami.

Vzgoja kriminalistov

Beograd, 27. septembra. p. Ministrstvo notranjih del bo v kratkem poslalo večje število uradnikov notranjega resora iz raznih krajev države v inozemstvo, da se bodo izpopolnili v Franciji, Nemčiji in Avstriji v moderni kriminalistiki.

Sprejemi v ministru pravde

Beograd, 27. septembra. AA. Minister pravde dr. Milan Srdšić je izdal naredbo, s katero ureja sprejemne ure v ministru pravde. Obistnivo bodo sprejemali le načelniki odsekov, šefi kabinetov, šefi odsekov in njihovi namestniki vsak delavnik od 11. do 12. ure. Šef arhiva bo sprejemal občinstvo od 10.30 do 12. Ostalo uradništvo pa bo dajalo občinstvu informacije le na poziv uradnikov, ki so določeni za sprejemanje občinstva.

Zakon o živinoreji

Beograd, 27. septembra. Č. Načrt zakona o živinoreji je v glavnem že gotov ter bo uzakonjen v najkrajšem času. Posebna pozornost se posveča v njem zboljšanju in odajanju čiste plemenite živine v posameznih krajih države, ki so primerni za pospeševanje in razvoj živinoreje vseh vrst.

Vojvodinske občine za dobrovoljce

Beograd, 27. septembra. AA. Razne občine v Bački so sklenile, da odstopijo od svojih občinskih zemljišč primerne parcele onim dobrovoljcem, ki jim država še ni utegnila odmeriti zadostna zemljišča.

Zvišanje obrestne mere v Avstriji

Dunaj, 28. septembra. Avstrijska narodna banka je povišala diskontno mero od 7 in pol na 8 in pol odstotka.

Obsojena uredniška francoskega komunističnega lista

Pariz, 27. septembra. Pred 13. kazenskim sodiščem sta bila včeraj zopet dva urednika »Humanite« obsojena na 3 leta ječe in 2000 frankov denarne kazni, ker sta pozivala vojake k nepokorščini.

16 letni morilec obsojen na smrt

Gojenec katoliškega zavoda, ki je umoril svojo dobrotnico — Prizadel ji je z nožem 65 ran

Pariz, 28. septembra. Sodišče v Arrasu je obsodilo na smrt 16letnega morilca Jeana Fourrierja. To je v zadnjem času že drugi primer, da so morala tukajšnja sodišča obsoditi šoloobveznega dečka na smrt in ga izročiti giljotini.

16letni Fourrier je bil obtožen, da je ubil svojo 65-letno dobrotnico in jo nato izropal. Morilec je zadal starki 65 sunkov z nožem. Pred sodniki je izpovedal, da je hotel z denarjem oropane starke igrati v kavnarh odraslega mladeniča. Morilec je bil vzgojen v katoliškem zavodu. Zato ga je predsednik sodnega dvora tudi vprašal:

»Kako si tolmačiš nasprotje med resnicami, ki so jih propovedovali duhovniki v vzgojevališču, in tvojim odvratnim činom?«

Tudi nadaljno zasliševanje se je vršilo kakor po katekizmu. Predsednik sodnega dvora in državni tožitelj sta postavljala vprašanja, mladi zločinec pa je neprestano odgovarjal: »Da, gospod predsednik!«, in neprenehoma ihtel.

Zagovornik je v svoji obrambi prosil samo za usmiljenje, češ da se ne more govoriti o pravi razsodnosti mladoletnega obtoženca. Sodišče je obsodilo mladega zločinca na smrt z giljotino soglasno.

Razprava Počkaj — državni erar

Danes popoldne se je vršila pri sodišču zanimiva razprava, o katere predgovorini smo že včeraj obširno poročali. Bivši trgovec z znankami g. Franjo Počkaj je tožil državni zaklad za plačilo ljubljanski poštni direkciji l. 1919 dobavljenih avstrijskih poštah znamk v znesku 14.171.75 Din. Razprava je bila danes zaključena, sodba pa bo izrečena pisмено. Sodil je sodnik g. Debeljak.

Vrnitev zaplenjenih nemških posestev v Kanadi

Otava (Kanada), 2. septembra. Kanadska vlada je sklenila, da vrne nemška posestva, ki so bila zaplenjena med svetovno vojno in predstavljajo vrednost 13 milijonov dolarjev. Vlada je odposlala sodnika Mulveya v Berlin, da se dogovori z nemško vlado zaradi predaje teh posestev.

Bojkot židovske industrije

Bajrut, 27. septembra. Zaradi nacionalnih bojov v Palestini je v Siriji nastalo bojkotno gibanje proti palestinskim proizvodom židovske industrije v Palestini. Enak pokret se je pojavil tudi v Iraku.

Borzna poročila.

LJUBLJANSKA BORZA.

Ljubljanska borza danes ni poslovala. V prostem prometu so notirali: Amsterdam 22.805, Berlin 13.54, Bruselj 7.9041, Budimpešta 9.9167, Curih 1095.9, Dunaj 7.9945, London 275.73, New York 56.70, Pariz 222.6, Praga 168.44, Trst 297.47.

INOZEMSKÉ BORZE.

Curih: Beograd 9.13, London 25.1675, New York 518.525, Pariz 20.325, Milan 27.14, Madrid 76.80, Berlin 123.675, Dunaj 73, Praga 15.3675, Bukarešta 3.08, Budimpešta 90.525, Soňa 8.7575.

Naš meteorološki zavod

Kako zve zunanji svet za vremensko stanje Ljubljane. — Medsebojno sporazumevanje meteoroloških postaj.

Ljubljana, 27. septembra.

Naši časopisi objavljajo dnevno vremensko poročilo, ki ga izdaja Zavod za meteorologijo in geodinamiko na ljubljanski univerzi. Zavod pa ne informira samo naše javnosti o vremenskem stanju temveč ves svet preko radija v Beogradu. Zavod opazuje svoje aparate in vremensko stanje trikrat dnevno in sicer ob 8., 14. in 19. uri. Telefonično pošlje rezultate v Beograd in tudi v Petrovaradin. Iz Beograda jih pošljejo po radio po vsem svetu. Vsaka država ima namreč določen čas dnevno za oddajanje radiobrojave o vremenskem stanju dotične države. Tako poroča po radiu o vremenu ob 8.35 Danska, ob 9. Anglija, ob 9.20 Avstrija, ob 9.40 Nemčija, ob 10.50 Rusija itd. Jugoslavija oddaja radiobrojavo o vremenu trikrat dnevno, zjutraj na pr. ob 8.10 uri. Šef ljubljanskega zavoda za meteorologijo in geodinamiko, g. dr. Reja, je dal našemu uredniku sledečo zanimivo pojasnilo o načinu medsebojnega obveščanja vseh sličnih zavodov in postaj na svetu.

Vremenske brzojavke

Zanimivo je, kakšne so vremenske brzojavke, iz katerih strokovnjak takoj natančno lahko ugotovi, kakšno je bilo vreme v kraju, od koder so bile poslano, čeprav brzojavka vsebuje samo nekaj števk.

Za tolmačenje vremenskih brzojavk služi namreč mednarodni meteorološki ključ.

Včeraj zjutraj je na pr. naš meteorološki zavod telefoniral v Beograd ob 8. uri rezultate prvega dnevnega opazovanja tako:

7 3200, 00 2305, 00 428, 48489, 000 30.

S temi številkami je bilo natančno označeno vremensko stanje v Ljubljani včeraj ob 8. zjutraj.

Iz Beograda pošiljajo po radiu rezultate vseh glavnih meteoroloških postaj Jugoslavije v svet. Tako zagrebške, sarajevske, petrovaradinske itd. postaje, katerih vsaka ima svojo številko. Vsi svetovni meteorološki postaje na ta način zvedo v najkrajšem času po opazovanju vremensko stanje vseh postaj.

Mednarodni meteorološki ključ

Za dešifriranje vremenskih brzojav se postaje torej poslužujejo meteorološkega ključa, ki je bil določen na posebnem kongresu vseh svetovnih meteorologov in ima mednarodno veljavo. Po tem ključu je vsaka brzojavka o vremenu razdeljena v 6 skupin. Vsaka skupina zase pojasnjuje vremensko stanje na pr. 4. skupina daje točne podatke o oblaku, kakšno obliko imajo, kako visoko stoje, s kakšno hitrostjo plovejo itd.

Skupina o stanju barometra in smeri vetrov

Prva skupina po mednarodnem meteorološkem ključu ima obliko BBDD in določa stanje barometra in smer vetrov.

Stanje barometra poročajo postaje vedno reducirano na temperaturo 0 in na morskó višino. Če kaže barometer na pr. 765.8 postaja nevede v svoji vremenski brzojavki samo zadnje tri številke 6, 5 in 8, ker je prva sedemica itak nespremenjena. Prve tri črke v tej skupini BBB pomenijo torej stanje barometra. Ostali dve črki DD pa pomenita smer vetrov. Za določanje smeri vetrov imajo meteorološki vetrnico razdeljeno v 32 delov, tako da ima sever številko 32, vzhod 8, jug 16 in zahod 24. Vmesne smeri imajo pripadajoče številke. Če je na pr. DD = 20 pomeni torej, da je smer vetra jugozahodna. Tako je v dvo-mestno številko natančno določena smer vetra.

Opazovalec ugotovi barometrovno stanje na barometru ali barografu ter smer vetra z vetrnico, ki jo ima naš zavod na strehi univerze. Včerajšnja vremenska brzojavka ima prvo skupino določeno s številkami 73200, kar pomeni 732 = DDD = barometrovno stanje 772 mm in se 00 = DD = smer vetrov SJ.

Skupina o jakosti vetra, vremenu in temperaturi zraka

Druga skupina meteorološkega ključa ima obliko FWWTT. F pomeni jakost vetra, ki jo meteorologi izražajo po takozvani Beaufortovi skali s številkami od 0 do 12. Ničla pomeni popolno tišino, brez vetra, 12 pa orkan, ki že podira hiše in ruje drevesa. Med 0 in 12 so pa medstop-

nje jakosti vetra. V Ljubljani na pr. jakost vetra merjena nad mestnimi hišami nikoli ne presega številke 6, ki pomeni že močan veter.

Če se jakost vetra pomnoži z izkustveno določenim stalnim faktorjem 2 dobimo brzino vetra, izraženo v metrih v sekundi.

Kakor smer določi zavod tudi jakost vetra z vetrnico na strehi univerze. WW v tej skupini pomeni vreme za časa opazovanja. Izraža se s številkami od 00 do 99. Dve ničli pomenita, da je vreme za časa opazovanja popolnoma jasno, 99 pa, da je neurje in velika nevihta. Vmes so pa stopnje, ki določajo ali je jasno, poloblačno, popolnoma oblačno, megleno, deževno, sneg, toča itd.

25 na pr. pomeni, da je megla, ki pa zgineva; v zenitu je oblačno.

TT te skupine končno pomeni temperaturo zraka ob času opazovanja. Navaja se vedno zaokroženo na cele stopinje. 05 pomeni temperaturo 5 stopinj C, 26 temperaturo 26 stopinj C itd. Če je temperatura pod ničlo jih prištejemo petdeset 53 torej izraža -3 stopinje C.

Skupina o stanju barometra in vremena

Tretja skupina ima obliko chVWH. C izraža značilnosti barometra 3 ure pred opazovanjem s številkami od 0 do 9. 0-4 pove pozitivne spremembe zračnega tlaka, 5-9 pa negativne spremembe. Čita se na barografu.

3 pomeni na pr., da je barometer najprvo padel in se potem dvignil; 8 pa, da se barometer sprva ni bistveno spremenil, potem je pa padel itd.

Z b je izražen padec barometra v zadnjih treh urah v milimetrih. b = 5 pomeni torej padec barometra za 2.5 mm.

W pomeni potek vremena od zadnjega opazovanja. Izraža se zopet s številkami od 0-9. Od 0-4 pomenijo številke vreme brez dežja od 5-9 pa z dežjem. 2 pomeni na pr., da je bilo vreme v času od zadnjega opazovanja ves čas oblačno, toda brez dežja 7 je sneg itd.

Kako daleč se vidi od postaje opazovanja po horizontu pove črka V, kar je v vremenskih brzojavkah zopet izraženo s številkami od 0 do 9 0 pomeni, da se ne vidi dalje od 50 m, 9 pa, da se ne vidi dalje od 50 km. Za te razdalje služijo našemu zavodu vidni vrhovi gor v okolici, kakor Kamniška planin. Krma. Triglava itd., katerih oddaljenost je znana.

Končno pove črka H relativno vlago v procentih, to je, ali zrak ne vsebuje vode, nego, če je nasičen. Vлага se označi s številkami od 0 do 9 0 pomeni popolno nasičenost; 5 pomeni 50 do 59% vlage.

Skupina o oblaku

Četrta skupina ključa pove natančno kakšni oblaki so bili za časa opazovanja nad postajo. Ima obliko AL a Nh.

Vremenoslovci razlikujejo 6 vrst nizkih oblakov in 5 vrst visokih oblakov. Nizke označuje črka A, visoke pa a. Določeni so s številkami. Tako pomeni 0 slojevite oblake imenovane »stratus«; 9 so Cumulus nimbus, oblaki, kakršni se naredijo v popoldnevi poleti pred nevihto; 8 so Cumulus, oblaki v kupih ob lepih poletnih popoldnevih; 7 so Nimbus, oblaki, ki se naredijo pred dežjem itd. Ostale številke pomenijo prehode oblakov iz ene vrste v drugo.

L je količina oblačnosti, ki se meri z očesom po desetinah neba, ki je pokrito z nizkimi oblaki, N je pa celotna oblačnost, ki se ravno tako meri glede na nizke in visoke oblake.

0 pomeni, da je nebo popolnoma jasno ali pa popolnoma oblačno, 5, da je na pol oblačno; h pomeni višino nizkih oblakov.

Skupina o padavinah in min. ter max. temperature

Predzadnja skupina je RRmmr, pri čemer pomeni RR količino padavine, ki se meri s številkami od 00 do 99.

01 pomeni, da je padlo 99 mm dežja itd. 97 pomeni, da je padlo samo nekaj kapljic dežja, 98 pa, da je padlo več kakor 90 mm dežja; koliko ga je padlo se zapiše na koncu brzojavke. 99 pomeni, da se padavine ni merilo. mm pomeni končno maksimum oziroma minimum temperature, to je ob 7. zvečer, r pa čas začetka padavin, ki se naznači s številkami od 0 do 9. 5 n. pr. pomeni, da je dež začel padati pred 5 urami.

Skupina o smeri in brzini vetra

Zadnja skupina, ki jo pa naš zavod ne označuje v svojih vremenskih brzojavkah, je skupina o oblaku kakor četrta skupina. Označuje vrsto oblakov, ter smer in brzino in ima obliko Adff. A pomeni vrsto oblakov, dd smer ploveanja oblakov, ff pa brzino, s katero plavajo, ki se določi s tako zvanimi grabljami.

Delovanje zavoda

Ljubljanski zavod za meteorologijo in geodinamiko pa razen dnevnih vremenskih poročil sestavlja tudi obširne statistike v vremenskem stanju Slovenije, takozvani meteorološki zemljevid, ki je neprecenljive važnosti za naše poljedelce, inženjere, geografte itd. Zavod izdaja letne pregledne dnevnih meteoroloških opazovanj v Ljubljani in v Mariboru. V zvezi je z večino sličnih zavodov po vsem svetu, s katerimi tudi dopisuje oziroma izmenjuje publikacije.

Iz Jugoslavije dobiva zavod dnevno vremenske brzojavke iz Maribora, Zagre-

ba, Skoplja, Splita, Sarajeva in Beograda ter na podlagi teh sestavlja vremenska poročila za naše časopise. Žal ovira delovanje zavoda pomanjkanje sredstev za nakup

Se nekaterih aparatov kakor heliografa, ki registrira solčni čas, onemografa, ki registrira smer in jakost vetrov itd.

Mestno kopališče v Mednem

Kopališče se ni obneslo, ker ne ustreza željam kopalcev. — Tudi s preureditvijo glavni nedostatki ne bodo odstranjeni.

Letos spomladi se je bilo mestni občini ljubljanski odločiti o predlogu za napravo kopališča na primernem kraju ob Savi, ki naj bi ustrežal željam ali potrebam ljubljanskih savskih kopalcev. Po daljšem uganjanju, kje naj se postavi kopališče, je bila končna odločitev ta, da bodi kopališče v Mednem. Sklep je bil hitro izvršen in medensko kopališče je bilo koncem meseca junija izročeno javni porabi. Toda že kratak čas po otvoritvi je sledilo ne malo razočaranje. Izkazalo se je, da si kopalci s tem kopališčem niso pridobili prav ničesar, mesto ljubljana pa vse prej kot lajvorice.

Predno so se pričeli graditi medensko kopališče, so fantasti vzdihovali: »O, kako bo tam krasno!« Če bi jih bil vprašal, kako si to predstavljajo, bi pa najbrž bili v zadregi z odgovorom. Toda samo kabine jih niso mogle navduševati za to kopališče, ker medenske lepote ne bi nihče iskal v kabinih, temveč samo izven nje. Voditi so jih torej morale druge misli, ko so si želeli kopališče v Mednem. Nemara so mislili, da se bodo dali savski kopalci v množičnih dirigirani v medensko kopališče, kjer naj bi se v velikem obsegu razvilo kopalsko življenje in vrvenje, kakršno vidimo po drugih večjih kopališčih. Toda v tem pogledu je bila zmotna dvojna. Prvič niso pomislili, da so ljubljanski savski kopalci svojevrstni ljudje in da si vsak po svoje slika prijetnosti, ki naj jih ima ob kopanju v Savi. Nekateri hočejo imeti predvsem mir, drugi primerno vodo, tretji udoben prostor za solčenje. So zopet družbe, ki hočejo biti ločene od drugih družb enakih želja. Ženstvo hoče biti samo zase, mladina sama zase itd. Vsakdo si torej poišče svoj poseben prostorček in ugaja mu izbran kraj bolj nego vsak drugi. Če bi se hotelo ustreči vsem tem subjektivnim željam, bi bilo medensko kopališče veliko premajhno in ljubljanska mestna občina bi bila morala pravzaprav zgraditi tako kopališče, ki bi segalo od Mednega do Laz. Tako bi prišli do kopališča vsi savski kopalci, katerih je na tisoče, ne pa samo oni, ki se jim je Medno prikupilo, ko so opazili njegovo lepoto šele na Cirmanovem vrtu, a je prej najbrž sploh niso poznali. Pri tej stvarnosti ni torej videti resnične potrebe za kako kopališče ob Savi, ne v Mednem, ne drugod. Potreba je bila tu samo dozvedna in je izšla iz krogov samih idealistov, ne pa poznavalcev razmer. Drugič se ni pomislilo, da je bilo za medensko kopališče poiskati takega prostora, da bi kopališče ustrezalo če ne vsem, pa vsaj najprimitivnejšim zahtevam kopalcih. Kopališče se postavi vendar zato, da ustreže zahtevam po udobnostin, ki jih potrebuje kopalec. Če pa takim zahtevam ne ustreza, so vse naprave odveč in odveč tudi stroški zanje. Pri medenskem kopališču se je izkazalo, da je bil prostor napačno izbran in da zato ne more ustrezati kopal-

cem. Pravo kopanje je tam izključeno, ker voda ni primerna, teren pa neugoden, ker je preveč ostrega kamenja, po katerem je težko hoditi brez čevljev. Kdor hoče imeti dobro vodo za kopanje, si jo mora poiskati par sto metrov nad kopališčem, a do tje mora hoditi po tušem svetu. Kopališče tudi nima skoro nobene sence, ki je kopalcem ob zgoščeni slanci ravno tako potrebna kakor voda. Neobhodno potrebna je onim, ki jim ni toliko do vode, kolikor do zračnih kopeli in do drugih užikov v prosti naravi. Misel, da bodo obiskovalci kopališča hodili na otok, na katerega je napravljena posebna brv, se je pa izkazala za prazno, ker je otok puščava, poln debelega kamenja in poraščen samo z vrbovjem, ki ne da prave sence.

Utegnil bo kdo kopališče zagovarjati navzlic vsem tem pomanjkljivostim. Češ, saj je vendarle koristilo kopalcem s kabinami, v kateri so se komodeje slačili in oblačili. Vprašanje je pa, koliko je bilo takih kopalcev. V »Slovenskem Narodu« dne 24. t. m. objavljena statistika je pokazala, da jih je bilo bore malo in da so bile kabine po večini prazne. Naravno, ker za kabine je bilo treba plačati določeno takso, kdor pa kabine ni vzel — in takih kopalcev je bilo največ — ni plačil nič. Ker za vstop v kopališče ni bilo vstopnine. To je bilo končno tudi prav, ker bi bilo kopališče drugače sploh prazno. Kaj pa buffet, ki je bil prirejen v kopališču? Njegov naiemnik postreže prav rad vsakomur z odgovorom, da se zahvali za tako kupčijo.

To je letošnja bilanca kopališča v Mednem, čeravno je bila kopalna sezona radi trajno legeza vremena nad vse pričakovane ugodna in so k večjemu obisku kopališča mnogo pripomogle ugodne avtobusne zveze. Če je imel mestni avtobus pri tem izgubo, gre to na drug račun.

Izpopolnitve kopališča na ta način, da bi se napravila ograja, navozila mivka, priredila lesena ležišča in zgradil pred kopališčem majhen jež, kopališče ne more rešiti, ker bi se ne odpravila glavna nedostataka, t. j. debelo in ostro kamenje v vodi ter pomanjkanje sence. Jez bi tudi prva večja voda odnesla ali sedanjemu savsko strugo predručala. Ograja pa bi zaprla lep pogled na savsko obrežje.

Uspeti mora ob Savi samo »weekend«, ki ga je prav nazorno opisal in priporočal nekdo v »Slovenskem Narodu« v št. 280 7. decembra 1928, to pa ne v Mednem, ampak samo na prostoru, ki bi bil dovolj obsežen in bi imel poleg primerne vode tudi lepo senco ter vse druge pogoje. Taka naprava bi bila nekaj novega za Ljubljano in bi ji zelo koristila v zdravstvenem pogledu ter služila v turistično-prometne svrhe. Za »weekend« žal letos še ni bilo pravega razumevanja. Morda mu bo pomagala slaba izkušnja z medenskimi kopališčem!

Ostanki stare Ljubljane v Vegovi ulici

V četrtek so začeli mestni delavci v Vegovi ulici kopati jame, kjer bodo zasidali kanadske topole. Od nekdanje Kušarjeve hiše do Gregorčičeve ulice zasade pet topolov, od Gregorčičeve ulice odnočno do gostilne pri »Panju« do Verovškove ulice, ki je bila nekdanj last bogate ljubljanske patricijske rodbine Recherjeve, bo pa zasajenih 10 kanadskih topolov. Prve jame so delavci izkopali z lahkoto, ker je bila tam sama prst, toda jame od vozala gostilne pri »Panju« dalje so kopali z veliko težavo, ker so naleteli na samo temeljno zidovje in razno kamenje. Zlasti tri jame so bile zanimive, ker so tam delavci naleteli na temeljni zid nekdanje gostilne pri »Šikcu«.

Vegova ulica še pred 30 leti ni bila tako široka, kakor je sedaj. Prvič je bila regulirana šele po l. 1903. Prvotno je bila ozka, kakor vse ulice v stari Ljubljani. Široka je bila približno tako kot sedanja Wolfova ulica. Ravno pri kopanju jam za topole se vidi, kako široka je bila ta ulica med gostilno pri »Panju« in nekdanjo gostilno pri »Šikcu«. Bila je tako široka, da je pljaneč, če ga je »Šikec« vrzel skozi vrata na ulico, lahko priletel k »Panju«. Gostilna pri »Šikcu« je bila starodavna, sloveča gostilna. Hiša je bila enonadstropna. Imela je veliko dvorišče, kjer so se kaj radi ustavljali z vozovi kmetje iz okolice, osobito z Vrhnike, Dobrove in Polhovega gradca. Ob sejskih in tržnih dnevih je tam vladalo prav živo barantanje in vrvenje kot sedaj pri »Figovcu« ali na Dolenjski cesti pri Česnovarju. Na pročelju proti Vegovi ulici je gostilna imela veliko podobno matere božje. Vse prostor do zidu Knežjevega dvorca z gostilno vred je l. 1903 kupila mestna občina od zadnjega lastnika Janeza Grajšarja. Kupnina je znašala 26.000 K. Nato so gostilno podrli ter ulico na tem kraju izravnali in razširili.

Na Valvazorjevem trgu je slovela še druga gostilna. Bila je to Matevžetova gostilna pri »Numeru ajns«, kakor so jo ljubljanci nazivali. Stala je na kraju, kjer so sedaj zgradili v podaljšku zid cerkve nemškega viteškega reda imitacije rimskega zidu, to je v trikotju, ki je ob Emonski cesti ograjen z železno ograjo. Pročelje gostilne je bilo obrnjeno na Valvazorjev trg. Ob Emonski cesti je bil velik hlev, kamor so kmetje spravljali živino. Ob cesti sami je bilo vedno vse polno tovrstna voz. Od koliva naprej je bila ko-

vačnica. Potres l. 1895 je poslopje enonadstropne gostilne močno razdelal. Kmalu po potresu so vsa poslopja podrli in prostor ogradili. Zadnji gostilničar je bil pred leti umrl Peter Križ, ki je pozneje dolgo let vodil gostilno pri Frilincu na Kerkovem trgu, katero ima sedaj g. P. Košak. Gostilna pri »Numeru ajns« je bila med starimi ljubljanci zelo priljubljena. Tja so ob četrkih zahajali na brežanko sami odlični ljubljanski meščani. Med drugimi je bil tam stalni gost nekdanji ljubljanski župan dr. Etbin Costa.

Prosveta

Repertoar Narod. gledališča v Ljubljani

Drama:

Začetek ob 20. uri zvečer.

Sobota 28. septembra: Velika abeceda. Izv.

Nedelja 29. septembra: Faust. Izven.

Ponedeljek 30. septembra: Strahovi. Red A.

Torek 1. oktobra: Zaprto.

Sreda 2. oktobra: Nevesta s krono, premijera. Izven.

Četrtek 8. oktobra: Faust. Red D.

Petek 9. oktobra: Zaprto.

Sobota 5. oktobra: Naš gospod župnik. Premijera. Izven.

Pagnol: Abeceda dobrega uspeha

Teatrska efektna komedija. Satira na korupcijo v soljavu, novinarstvu in samoupravi. Iznikajo karikatur vzorcev, kako postane zlorabljen poštenjak in okornež končno še sam pustolovski verzičnik in slepar. Kajpada je ves razvoj plaha največja v družnega lovca profitor podaljan v zelo drastičnih barvah, kakor so tudi osebe, ki nastopajo, naslikane zelo izrazito tipizirano. Kakor vsaka karikatura, je tudi ta pretirana v značilnostih, ki jih pač kot duhovita satira iskorišča v svoj namen. Komedija je zato prava zabavna, zadržana neprestano v črno, se k sreči po svoji kvaliteti vedno dviga in spravlja občinstvo v priščeno, čoprav ne bučen smeh. Publiko je hvaležno poslušala in zlasti glavnemu junaku Topazu, vedno simpatičnemu komiku g. Cesarju obilno izražala svoje zadovoljstvo.

Predstava je po g. prof. Šestu prav skrbno pripravljena in okusno uprizorjena. Glede izvajanja ulog, med katerimi so skoraj vse za igralce prav posebno hvaležne, pa bi bilo konstatirati sledeče:

G. Cesar se vztrajno razvija in je napravil s Topazom v karakterizaciji nehoté komičnih ginitivno omejeno dobrih in nerodnih oseb zopet korak naprej. Gre mu posebno priznanje, da se kolikor možno izogiba drastičnih preti-

ravanj in ostaja z umetniškim okusom v mejan neverjetnosti. Tudi v maski se ne karikira. In kar je tudi glavno: govori jasno, naravno, ločeno. Velikansko zunanjo in notranjo izpremembo po 3. delu pa naj bi pokušali pripraviti. Vrh tega se mi zdi neobhodno, da je vsaj na lepku označeno, da je medtem preteklo več mesecev.

Ga. Nablocka ima zopet ulogo, ki je zanj kakor urezana na telo ter razvija v njej ves svoj igralski in osebnostni šarm. V elegantni takih veselo predrznih razkošje je nemadkritična. Vse njeno igranje, naravno, nepriščenost, nudi vedno nov užitek gledalcu. V takih ulogah je vselej cela umetnica. Ampak rajši bi jo samo gledal in ne poslušal. Zakaj njena govorica postaja (zamera gori zamera dole) že neznožna. To ni več govorjenje nego vednoma zadiranje, vikanje, hruhtenje. V »Faustu« in »Abecedi« čisto isto krčkanje, kakršnega v naravni, lepi govorici ne trpimo in ne slišimo nikjer. Že od njenih prvih nastopov na našem odru so ji tudi drugi kritiki to nerazumljivo razvado očitali zlepa in zgrda: žal, da postaja ta njena razvada vedno hujša in neprijetnejša. Povedati jo moram končno tudi jaz, da se ne bo mislilo, da sem tekom let otopen in očuden. Iskreno želim, da se take govorice hitro popolnoma odvadijo.

Enako napako ima g. Lipah, ki pa ne krči, nego z vedno enako kadenco oddravlja svoje stavke tako, da pobija beseda besedo. Mož je med našimi najbolj inteligentnimi igralci, a je menda brez avtokritike. Rad sablonira v gestikulaciji in govorici. Tegale koruptnega občinskega svetnika in parastila predstavlja prav dobro, ampak govori ga kakor preveč naguljen slovar. Tudi ne razumem, zakaj nosi v igri ves čas — toliko mesecev — na nosu neki bel obroč. Ali pa ima skrajno nerodno narejen umesten nos.

G. Gregorin je vedno vreden, marljiv, soliden igralec. Ali njegov ravnanje je le preveč karikiran, njegova govorica neprijetno zadržana in krčkava. Forsiranje glaslik postane poslušalcu muka. To pa ni cilj predstave.

G. Kralj kot učitelj je v maski in igri kakor tudi v igri prav dober, vendar prav zadovoljiv. Tudi gđ. Vida Juvanova kot učiteljica popolnoma ustreza, dasi svoje uloge ne izpolniva. Za komiko ji še nedostajajo moči. Gđc. Gabrijelčičeva podaja predrzno košeno stenočipisko, zadovoljivo, sigurno, a brez potrebnega šarma. Držanje obličja naj si kontrolira pred zrcalom.

Ga. Medvedova je bila sicer zunanje elegantna, malce pa tudi filistrska baronica, ki svojo epizodo popolnoma uveljavila, a govori zopet staccato. Vrag vedi, odkod namrekrat iz napaka pri umetnici, ki ima toliko okusa. Morda iz Soljana — drugih?

Zdi se mi, da je treba govorico večine naših dramskih članov energično nadzirati. Priporočam režiserjem, naj bodo brezobzirni v tem oziru. In pa točast naj se govori točno! Slovnični napak šujem neprestano, ki jih v prevodih prav gotovo ni.

Komedija stori nedvomno svojo dolžnost in privabi vedno dovolj občinstva, ki se želi dve uri prisrčno nasmejati.

Fr. G.

V nedeljo zvečer se ponovi izven abonmaja Goethejeva tragedija »Faust« z gospo Nablocko, Levarjem in Skrbničkom v glavnih vlogah. Cene so toplot običajne dramske. Poleg vsega dramskega ansambla sodeluje pri Faustu orkester in pevski zbor (okoli 60 oseb). Celokupno režijo vodi prof. O. Šest.

Komedija »Velika abeceda«, ki je bila s tolikim uspehom vprizorjena v ljubljanski drami ob začetku letošnje sezone, se ponovi nočjo v soboto dne 28. septembra zvečer ob osmih kot izven predstava pri običajnih cenah. Režija prof. Šest. Glavne vloge v rokah: gospe Nablocke, gg. Cesarja in Lipaha.

»Faust« ni zaman največje delo, kar jih je vprizorila tekoma zadnjih let naša drama. Zato je zanimanje velikansko in so listki na razpolago občinstvu pri dnevni blagajni, da se izogne navalu ob večeru. Za nedeljsko predstavo so cene delno znižane. Narodila vstopnic potom telef. št. 2231.

»Strahovi«, v ponedeljek 30. t. m. ponove v naši drami Ibenove »Strahovec«. Dasi-ravno trdijo, da je Iben zastarel, je sledilo mnogostevilno občinstvo premijeri z velikim zanimanjem ter je na koncu aktov burno pozdravljalo igralce. Režija je v rokah gospe Marije Vere, ki je študirala Ibeno še kot članica Reinhardtovega gledališča. Gospa Marija Vera igra vlogo nesrečne matere Alvingove. Ostale vloge igrajo gg. Levar, Debevec, Kralj in gospa Mira Danilova. V torko ostane gledališče zaprto ter se vrši generalna skušnja za Strindbergovo »Nevesta s krono«.

Drama pripravlja Vantelovo veselolgo »Naš gospod župnik« z g. Cesarjem v naslovni vlogi. Ta veselolgo je dosegla z našim znancem Vojo v Pragi največji uspeh in so jo ponavljali do zdaj 150krat. Premijera bo v soboto 5. oktobra.

Beležnica

KOLENDAR.

Danes: Sobota, 28. septembra 1929, katoličani: Večeslav, pravoslavni: 15. septembra, Nikita.

Jutri: Nedelja, 29. septembra 1929, katoličani: Mihael, pravoslavni: 16. septembra, Evfimija.

DANASNJE PRIREDITVE.

Drama: Velika Abeceda.

Kino Matica: Zbogom Mascotte (Lillian Harvey).

Kino Ideal: Plesalka bogov (Ana May Wong).

Predavanje o Lužičkih Srbih ob 20. v sokolski telovadnici v Šiški ob pol 20.

PRIREDITVE V NEDELJO.

Drama: Faust.

Kino Matica: Zbogom Mascotte (Lillian Harvey).

Kino Ideal: Plesalka bogov (Ana May Wong).

Film ZKD: ob 11. v Matici: Chang.

Sport: Plavalne tekme v kopališču Iliric. Pričetek ob 10.30 in 14.30.

K 120 letnici Ilirije oživljene

Ljubljana je kot glavno mesto Ilirije naglo napredovala, tako da so jo primerjali z Dunajem Napoleonu so bile ilirske dežele potrebne, ker je hotel združiti orient z zapadom

Ljubljana, 28. septembra.

Ljubljana je videla francosko armado prvič v svojem obzidju l. 1797. Francoski revolucionarni armadi se je takrat slabo go-dilo. Po dolgih vojnah je bila oslabiljena in izstradana. Še najpomembnejša ni imela, niti obleke niti obuval. Tedaj so takratni voditelji francoske republike postavili mla-dega generala Napoleona Bonaparte na čelo revolucionarni armadi v Italiji in Napoleon je to armado vodil od zmage do zmage. Avstrija je bila v toliki stiski, da je poklicala nadvojvodo Karla, ki je do-le poveljeval armadi na Nemškem, zoper Napoleona na pomoč in ga poslal v Italijo.

Napoleon v Ljubljani

Nadvojvoda Karl pa ni imel sreče. Fran-coska armada je v več smereh zmagovito prodirala proti Dunaju. Skozi naše kraje je prodirala armada maršala Bernadotta. Ko je prišel Bernadotte v Ljubljano, je ta-koj izdal poveljevalni oklic v francoskem, nemškem in slovenskem jeziku. Nastanil se je v škofiji, kjer se je nastanil po skle-penem miru z Avstrijo za petel čes tudi vrhovni komandant francoskih čet general Napoleon Bonaparte. Med generali, ki so bili v njegovem spremstvu, sta bila poleg že omenjenega Bernadotta, poznjšega švedskega in norveškega kralja, maršal Massena, poznjši vojvoda riviolski in knez esslingški in Murat, poznjši kralj neapolski.

Vladar nad vladarji

Dne 18. maja l. 1804. se je bil Napoleon proglasil za francoskega cesarja. Njegova dejanska moč je bila ogromna, a zdaj je dobila poleg notranje utrditve še zunanji silaj, tako da je Napoleon nadkriljeval vse takratne vladarje sveta. Nikjer niso tega tako občutili kakor na Dunaju. Avstrijski cesar je imel sicer naslov nemškega ce-sarja, a ta naslov ni imel ne pomena ne ugleda več. Nemčija je bila raztepena, de-loma nemške države sploh niso hotele več priznavati nemškega cesarja, deloma so bi-le v najožji zvezi s Francijo. Nemški ce-sar, nekdanji prvi vladar Evrope, je bil ce-sar le še na papirju. Tega avstrijski vladar ni hotel prenašati, zlasti sedaj, ko mu je poleg cesarja Napoleona bila kot nemške-mu cesarju sojena prav dvomljiva vloga. Zato se je cesar Franc dne 11. avgusta l. 1804. proglasil za avstrijskega cesarja.

Toda kaj so naslovi in dostojanstva, če ni z njimi združena realna moč. Avstrijski cesar je to kaj hitro izkusil. Rastoča moč Francije je hudo težila vse države, poseb-no pa Avstrijo. Francija je proti Avstriji postopala skoro tako kakor pred svetovno vojno Avstrija proti Srbiji. To so bile nezno-sne razmere in zato se je Avstrija za-čela pripravljati na vojno. L. 1805. je Av-strija sklenila zoper Napoleona zvezo z Anglesko, Rusijo in Švedsko. Napravila je več obupnih poskusov, da bi si priborila svoj nekdanji ugled, a so se ji vsi pone-srečili.

Kapitulacija ljubljanskega Građa l. 1809.

Avstrija se je l. 1808. vnovič jela pri-pravljati na boj z Napoleonom. Tudi v Ljubljani so pod nadzorstvom majorja Jakardorfskega utrjevali Rožnikov greben, Golovec in posebno Grad. Še niso bila vsa dela dovršena, ko se je spomladi l. 1809. začela vojna. Sprva je nadvojvoda Ivan uspešno prodiral po Gorenji Italiji; a ko je koncem aprila Napoleon priboril več zmag na Bavarskem, se je nadvojvoda Ivan umikal v Avstrijo, da pripelje vojske še o pravem času pred Dunaj, zakaj tukaj je moralo priti do odločilne bitke.

Obrambo Kranjske je prevzel hrvaški ban Giulay z 9. armadnim korom. Na ljubljanskem Gradu je pustil malo posad-ko, največ domačih vojakov in hrvaških granicarijev, vsega skupaj komaj 1200 mož. Poveljnik jim je bil 80-letni fedmaršal-lajtnant Moitelle, ki se je bil l. 1793. v boju proti Francozom odlikoval, a sedaj ni bil več sposoben za odločilno akcijo; einn alter, abgelebter Mann» ga imenuje nadvojvoda Ivan v svojih »Spominih na l. 1809«.

Na Kranjsko je prodiral maršal Mac-donald, ki je imel 12.000 pešcev in 1100 konjenikov. Po dveh cestah so prihajali Francози; en oddelček preko Kola nad Vi-pavo in Hrušiče, drugi mimo Razdrtega in Postojne. Prvi so našli malo odpora, dru-gim pa so se Avstrijski junaško upirali pri Razdrtem, dokler se niso udali premoči; 2000 kranjskih in tržaških brambocev je kapituliralo; odvedli so jih kot jetnike. Pri Logatcu se združila obe cesti; odtod so ko-rakali Francози na Vrhniko in pred Ljub-ljano.

Položaj Ljubljane je bil zelo nevaren. Vsa Notranjska je bila v francoskih rokah, Giulay pa ni niti poizkusil boja pri Ljub-ljani, ampak je zapustil 18. maja mesto in se umaknil preko Smaria v Novo mesto, dalje je nameraval iti na Hrvaško, da tu pomnoži svojo vojsko s tkz. hrvaško in-surekcijo. In toliko denarja so bili zadržali v ljubljanskem utrdbi! Od Moitelleja ni bilo dosti pričakovati.

19. maja zvečer med 7. in 8. uro so pri-šli Francози pred Ljubljano; bilo jih je 4000. 20. maja so streljali okrog Viča, da-si ni bilo Avstrijske biže, 21. maja — na binkoštno nedeljo — zjutraj med 4. in 5. uro se je prikradla v Ljubljano francoska patrulja 18 mož. Avstrijski na Gradu so jo opazili in trkrali ustreli. Strelji so se po-navljali, ko se je bližala francoska kava-lerija od Vrhnike sem, medtem ko so fran-

coski pešci obšli šišenski hrib. A že ob 7. zjutraj se je začel Moitelle pogajati radi iz-ročitve Gradu. Pogajanja so trajala do večera, potem se je nadaljevalo streljanje. V Ljubljani je bila zmeda velika. Naj-višji dostojanstvenik v deželi, guverner grof Brandis, je bil z vsemi svojimi uradniki pobegnil iz Ljubljane. Moščanstvo si pa ni znalo pomagati; v onih časih ab-solutizma in birokratične premoči niso ime-la mesta avtonomije in kdor ni bil uradni-k, navadno ni imel vploga v upravne po-sle; vsi so stali pod državnim jerobstvom. Edini mož, ki je mogel tedaj v Ljubljani svetovati, je bil Vodnikov prijatelj baron Ziga Zojs, pospeševatelj umetnosti, od-ličen prirodoslovec, podjeten tovarnar in duhovit družabnik. Bil je daleč znan, tudi izven Kranjske. Imel je gradič »Rosen-büch« pod Rožnikom in v bližini tovarno za lončevino. Njega so vprašali mestni očetje v onih burnih časih dostikrat za svet.

Napoleon Bonaparte

Vedno več Francozov je prihajalo 22. maja v Ljubljano; kar po ulicah so se uta-borili in kuhali. Opoldne se je zglasil pri Zojsu francoski častnik in napovedal za drugi dan prihod Macdonalda s sprem-stvom. A kako se je prestrašil Zojs, ko je že ob 11. zvečer dospel Macdonald z vsem generalnim štabom in s služabniki. Bilo je 150 lačnih vojakov, katerim je moral pri-praviti pojedino. Kmalu je prišel z Grada stotnik Morak in naznanil Macdonaldu, da se je posadka predala. To se je zgo-dilo na večer tistega dne, ko je bil pri Aspernu prvič premagan doslej neuzgani Napoleon! Drugega dne, 23. maja, je izro-čila posadka 65 topov, 4 zastave in 8000 pušk. Ujetih je bilo 22 častnikov in 1167 mož. Javno mnenje v Ljubljani je obsojalo Moitelleja, ker ni branil trdnjave do zad-njega. Jakardorfski je bil prvi kapitulaci-ja, a major Lefebvre, rojen Francoz, je svetoval poveljniku, naj se preda. Zato so imeli Lefebvra na sumu kot izdajalca. Najbrž se je Moitelle radi tega hitro pre-dal, da ne bi mesto pri naskoku tovarišev preveč trpelo.

Proklamacija Ilirije

Dne 14. oktobra* je bila Avstrija prisilje-na, da je podpisala schönbrunski mir. S tem mirom je izgubila 225.000 km² zemlje in 8 in pol milijona prebivalcev. Cesar Franc I. pa je moral dati Napoleonu celo svojo hčer Marijo Lujizo za ženo. Še iste-ga dne, ko je bil podpisan schönbrunski mir, je izdal Napoleon ukaz, s katerim je dal svojim novim provincam v Avstriji ime »Ilirske provincije«. Zavedni italijans-ko nemški tiskani ukaz, shranjen v arhi-vu ljubljanske mestne občine, se glasi v slovensčini:

Napoleon, cesar francoski, kralj itali-janski, zaščitnik porenске zveze.

Ukazali smo in ukazujemo:
Beljaški okrog, dežela Kranjska, bivša avstrijska Istra, pokrajini Reka in Trst, dežele Primorske, del Hrvaške in sploh vse dežele, ki so nam pripadle na desnem pobočju Save, Dalmacije in njeni ooki — naj se imenujejo: Ilirske provincije.

V našem cesarskem taboru v Schön-brunnu, dne 14. oktobra 1809.

Podpisal: Napoleon.

Zgradba kontinentalnega sistema

Kakšne namene je imel Napoleon, da je odtrgal Avstriji baš omenjene dežele in jih združil v Ilirijo, katere glavno mesto je postala naša Ljubljana?

Iz l. 1806. je bila vodilna ideja Na-poleonove gospodarske politike tkz. konti-nentalni sistem, t. j. bojkot angleškega blaga s tem, da se mu zapre dovoz po vsej Evropi Na ta način je hotel Napoleon gos-podarsko uničiti neupogljivo Anglijo. Z veliko vztrajnostjo in strogostjo je zasle-doval Napoleon ta zanj usodni gospodars-ki načrt, s pogodbami in vojnimi je pri-silil zapored evropske države, da so se pridružile temu sistemu, tako severnem-ska hanzeatska mesta, Španjska, Danska, Rusija, in kjer je zadel na odpor, je krat-komalo deželo osvojil ali pa dinastijo od-

stavil. Z ilirskimi deželami pa je dobil Na-poleon gospodstvo na obalah Adrije, je Avstrijo, ki se mu je najkrepkeje usta-vljala, popolnoma odrezal od morja, jo gos-podarsko oslabil in hkrati mogel tudi ja-dransko obal zapreti angleškemu blagu.

Lega ob Jadranskem morju je bila pa le eden izmed mnogih momentov, ki so bili za Napoleona odločilni pri ustanovitvi Ilirije. Genialni vojskovodja in državnik je tudi hitro spoznal, da so naše dežele vrata za dohod na Balkan, vez, ki drži vzhod z zapadom. Potreboval je stike z Balka-nom in Azijo, ker so mu angleške ladje na morju zapirale dovoz kolonialnega bla-ga in s tem povzročale hudo škodo fran-coski industriji, ne glede na to, da je orient itak že izza časa egipčanske ekspedi-cije za Napoleona imel veliko privlačno silo. Že po tilitskem miru l. 1807. se je pričel baviti z okupacijo Turške, mimo tega pa mu je bil pohod Aleksandra Veli-kega v Indijo pred očmi, da bi zapril vir angleške moči in angleškega bogastva. Ob takih dalekosežnih načrtih za orient so bile ilirske dežele Napoleonu važna opora.

V Ljubljano mora priti vsak Ilirec

Za generalnega guvernerja Ilirije je bil imenovan maršal Mar-mont, vojvoda du-brovniški. Prva njegova skrb je bila, da uredi ugodne prometne zveze na eni strani z Italijo, na drugi preko Dolenjske, Metlike, Karlovca, Kostanjevice s Turčijo. Nič se ni našim županom bolj zabičevalo kakor skr-beti za ugodnost in varnost cest. Poseben dekret Napoleonov je odredil, da ima do-voz kolonialnega blaga, namenjenega za Francijo, iti le skozi Ilirijo. Posledica tega je bila, da se je pokazal zlasti v Ljubljani velik napredek. Francoski uradni list nam podaja o tem naslednjo sliko:

«Kdor je videl to mesto pred dvema letoma, ga bo težko zopet spoznal. Ko vidi človek toliko od vseh strani v mesto pri-tiskajočega ljudstva, toliko ekvipaž, toliko zvenečega denarja, misli skoraj, da je v Milanu ali na Dunaju. To je pa tudi popol-noma naravno, saj se nahaja tu dvor mar-šalov, in razen glavnega cestninskega ura-da vsi višji uradi ilirski. V mestu in v oko-lici je nad 400 novih uradnikov, vojakov pa nad 4000. V Ljubljano mora priti vsak Ilirec, ki ima kakršnokoli opravek pri vla-di. Tu je videti Arbanasa, Korošca od ti-rolskih mej, Goričana in Turkom sosed-nega Hrvaata. Tu se srečujejo in spoznava-jo najrazličnejši ljudje, tu se sklepajo vsa-kovrstne pogodbe. Tu je središče ilirskih dežel. Doslej se v Ljubljani ni shajalo še nikoli toliko ljudi in od tako različnih kra-jev sveta. Meščani si ne žele nikakor na-zaj drugih časov. Njih stanovanja in hiše so poskočile za dvakratno ceno. Ljubljano je treba pogledati posebno ob nedeljah. Pa-rade vojakov, ki prihajajo iz vojašnic zgo-daj zjutraj z janičarsko godbo petih pol-kov, javno sprehajališče v baron Zoisovem vrtu, množica ljudi, ki se jež in peš in v vohenz gnete proti »Napoleonovemu vrtu« in »Pariškemu dvoru« v bližnji Gornji Si-ški, z ljudmi natlačene kavarne, kazina za gospodo, bali v prekrasnem strelšču, vse to so stvari, ki zaslužijo, da se zme-ni zanje vsak prijatelj lepote in prijetnosti».

Napoleon reče: Ilirija vstan!

Francoska vlada je proglasila svobodo obrti, pospešila s tem konkurenčnost in do-segla tako najnižje cene. Draginja je bila z uvozom ogrske klavne živine in z im-portom žita popolnoma onemogočena. Da se prepreči lahkornost in imovitejših slo-jev, so bile razpuščene vse igralne banke v Ljubljani, Gorici in Reki in dopuščene le loterije. Za pogozdovanje, za varstvo lova in ribištva so bili ustanovljeni poseb-ni uradi. Pospeševalo se je kmetijstvo, največja skrb pa je bila posvečena šolstvu. Šole so bile razdeljene v centralne, gim-nazije in liceje. Vsaka občina naj bi imela deško ljudsko šolo in v vsakem okrajnem glavnem kraju deškiško šolo. V Zadru in v Ljubljani naj bi se odprli šoli za umet-nost in obrt. Gimnazij naj bi bilo 25.

Kot posebnost omenjamo, da so Fran-cozi ustanovili v Ljubljani tudi prostozidarsko ložo. Oficijsko njeno znamenje je bilo »La R. Zanimivo je, da smo Slovenci pod francosko vladjo dobili s centralko v Ljubljani — univerzo. Francozi so cenili tudi umetnost in zabavo. Na njihovo vzpod-budo je bilo ustanovljeno kazinsko dru-štvo, zato pa je moralo ustaviti svoje de-lovanje nemško filharmonično društvo. Tu-di nemško gledališče je moralo izginiti iz Ljubljane. Namesto nemških predstav smo dobili slovenske. Ni čuda, da je spričo vsega tega napredka Valentin Vodnik na-vdušen pel: »Napoleon reče: Ilirija vstan!».

Zadnji dve »rožni devici«

Zanimivo je, da so bili ustanovili Fran-cozi, da bi se prikupili ljubljancem, ne-ko ustanovo za doto dvema najprijadnej-ša dekletoma v ljubljanski občini. Doto, ki je znašala po 200 do 300 frankov za vsako, se je slovesno podeljevala za Na-poleonov rojstni dan, t. j. 15. avgusta na magistratu. Župan je imel nagovor v na-vzočnosti francoskih dostojanstvenikov in potem je izročil doto dekletoma, ki sta se imenovali »rožni devici« — les Rošeres. Tudi Napoleonov rojstni dan sam se je ra-di tega imenoval rožni praznik. Bila je ta dan velika ljudska veselica z različnimi zabavami, igrami in petjem. To so bili francoski »circenses«... L. 1813. sta bili »rožni devici« Ana Cerovšek in Ro-za Azolin. Ana Cerovškova je bil pred-lagaj šentpetrski župnik Ahačič, Roza Azolinova pa šentjakovski župnik Pohlin.

Vidni sledovi francoske vlade

Iz za časa 4-letne francoske dobe v Ljub-ljani so se nam ohranili naslednji vidni sledovi francoske vlade: arhivski akti v ljubljanskem mestnem arhivu, vsebujoči 28 fasciklov, zbornik francoskih zakonov, ob-segajoč 42 knjig. Code Napoleon, pečatnik ljubljanskega županstva iz francoske dobe, par lesoreznih slik na magistratu, franco-ski okopi za šišenskim vrhom, Latterma-nov drevored, katerega načrt je istotako shranjen v mestnem arhivu in botanični vrt med Dolenjsko in Ižansko cesto ob

Grubarjevem kanalu. Noben drug vidni sled in ostanek iz francoske dobe ne go-vori tako glasno o velikih načrtih fran-coske vlade kakor botanični vrt. Botanični vrtovi so se namreč ustanavljali samo po večjih odličnejših, največkrat vseučiliških mestih, kajti taki vrtovi so bili s'a dragi. In če so Francozi sklenili zasadi tudi v Ljubljani botanični vrt, so storili to radi tega, ker je bila Ljubljana glavno mesto ilirskega kraljevstva in sedež univerze ter je imelo kot tako povzdigniti Slovence na najvišjo stopnjo človeške kulture. —

Živahna gradbena delavnost v Ljubljani

Novе hiše rasto kakor gobe po dežju. — Kaj se že in kaj se še namerava zidati.

Ljubljana, 27. septembra

Dasi je že jesen in se polagoma bliža mo zimi, se vendar spričo lepih dni še pre-cej zida. V Livarski ulici, ki je na levi strani Dunajske ceste onkraj železniškega prelaza, raste iz tal pet metrov visok be-tonski temelj za visokopritlično, enonad-stropno hišo dr. Ženka. Z delom so pričeli v avgustu in do 15. oktobra mora biti po pogodbi v grobem sezidana in pokrita. Zi-danje z zidno opeko pa polje hitro izpod-rok. Zidarska dela bo izvršil stavbni pod-jetnik J. Slavec iz Kranja. — V Ulici na Kodeljevo je napravljen v gramoznih tleh betonski temelj za visokopritlično hišo dr. Koširja. V niši bo tudi kletno in podstreš-no stanovanje. Poslopje bo to jesen veči-del zgrajeno in pokrito spomladi pa pride na vrsto še eno in drugo delo. Zidanje ima v rokah koncesionirani mestni stavbnik Emil Tomažič. — V isti ulici je v delu be-tonska ograja okoli nove visokopritlične, enonadstropne vile dr. Valentina Kušarja. V notranjih prostorih so pa zaposleni sobni slikarji. — Tik vojaškega oskrbovališča stavi tesarski mojster Franc Ravnikar 56 metrov dolgo, čez 10 metrov široko leseno poslopje, ki ga bo imela vojaška uprava za shrambo sena. —

V Mestni gramozni jami je v delu na-daljšnih per barak. Njih število bo kmalu naraslo na dvaset. — Na Galjevi rase hitro iz tal lesena vas. Trenutno je na-pravljenih šest približno po 20 cm visokih betonskih temeljev, na katere postavijo tesarji leseno ograjo za stene ter streše. Vas se veča od tedna do tedna. Jasno je, da bo štela na stotine prebivalcev, katerim bo s špecerijsko trgovino, ki se tamkaj v kratkem otvori, zelo ustreženo. Pozimi se napelje vodovod po vasi in kdor bo hotel, tudi v hišo. — V Verstovski ulici je na-pravljen opaž za betonski do malega pet metrov visok temelj enonadstropni hiši profesorice Fride Kleč. Stavbišče leži glo-boko v jami, svet okoli hiše se bo končno zasul in izravnal v skladu z ulico. Zidar-ska dela šteta na stotine izvršila zidarski mojster Matko Turk in stavbnik Josip Misson. Hiša bo porabna prihodnje poletje. — V isti ulici je v delu lična betonska ograja pred enonadstropno vilo Franceta Grabieca. Tako se tudi ta nova ulica zadnja leta zazidava in olepšava. — V Langusovi ulici se gradi pritlični prizidek k vili »Čebelič«, ki je last višjega sadjarskega nadzornika v pok. Martina Humka.

Zapadno od kopališča v Kozelijah in juž-no od Langusove ulice bo imel svoj dom potnik Pavel Češnik. Zdaj se gradi beton-ski temelj. Hiša bo imela kletne prostore, stanovanje v visokem pritličju in v prvem nadstropju. Poslopje bo letos v grobem sezidano in spravljeno pod streho. Zidar-ska in druga dela se bodo dokončala pri-hodnjo pomlad. Zidanje je prevzel zidar-ski mojster Ivan Slokan. — Pri Komanovi enonadstropni hiši (št. 6) na Mirju je po-večjem napravljen prizidek in izvršena hiš-na adaptacija. Zidarska dela izvršuje Ru-dolf Saksida. — Na Sv. Petra napisu se preureja pritlično stanovanje enonadstrop-ne hiše (št. 15) Andreja Čekade v trgo-vinski lokal. Zunaj je ta hiša že obnov-ljena in okusno pobeljena. — V Komen-skega ulici se modernizira enonadstropna hiša (št. 6), ki je last Franceta in Josipa Vesela. Okna so se znatno povečala. Ko bo zidovje še prebeljeno, bo veliko pridobi-la na svoji zunanosti. — Na oglu Asker-čeve in Gorupove ulice je hiša mestnega inž. Ferda Klopčarja gotova. Zdaj je v delu ob obeh ulicah lična betonska ograja. — Enonadstropna Remžarjeva hiša (št. 30) na Zaloški cesti se ometava, na kar se bo še pobelila. — Na Selu je v grobem se-zidana visokopritlična Orazmova hiša. Da-nes je v tej Koroščevi ulici na vzhodni strani že enajst, na zapadni pa pet takih hiš. Krojaški mojster Štibilj dela ob ulici lično ograjo. Končno dobe tako ograjo vse odnotne hiše.

Na snočni seji je magistratni gremij razpravljal na podlagi poročila gradbenega urada o 32 stavbnih dovoljenjih za gradnjo novih hiš ali preureditev starih hiš. Gradilo se bo 13 novih hiš. Gremij je odklonil proš-njo Ignaca Šramla za stavbno dovoljenje glede gradnje pritlične hiše ob Podmilš-čevi cesti. Stavbno dovoljenje je bilo od-klonjeno, ker leži Šramlova parcela na kra-ju, ki prihaja v poštev pri Plečnikovem regulačnem načrtu severnega dela mesta. — Mestna občina je pripravljena odkupiti Šramlovo parcelo. Šramlu bo izdan sta-vbno dovoljenje, če bo po odkupu te parce-le zgradil hišo na drugem stavbišču.

Izdana so bila naslednja stavbna dovo-ljenja za gradnjo novih hiš: Josipu Cicku za enonadstropno hišo ob Kette-Murnovi cesti, Tereziji Klemen za pritlično hišo ob Poti na Rakovo Jelšo, Josipu Bajdetu za leseno hišico ob Vodovodni cesti; Apoloni-ji Selan za pritlično hišico ob Koseskega ulici, Josipu Tratniku in Frideriku Šerbecu

za enonadstropno hišo ob Praprotnikovi ulici, Pavlu Česniku za enonadstropno hi-šo ob Marmontovi ulici, Kralu Hamu za pritlično hišico na dvorišču v Jelovškovi ulici, Franu Šaleharju za enonadstropno hi-šo ob Podmilščakovi ulici, Lovru Demšarju za dvonadstropno hišo ob Obrežni stezi, inž. Franu Miklavcu za stanovanjsko hišo v Pleteršnikovi ulici in Franu Česnu za enonadstropno hišo ob Kobariški cesti.

Sportnemu društvu »Ilirija« se je dovo-lila gradnja zimskega kopališča.

Za razne adaptacije, kanalizacije in dru-ga stavbna dela so bila izdana naslednja dovoljenja:

Idi Horak za trgovski lokal v Florijan-ski ulici, zavarovalni družbi »Croatia« za preureditev kanala v Selenburgovi ulici, inženjerju Franju Tavčarju za gradnjo dveh lop ob Dolenjski cesti, Josipu Urbančiču za gradnjo ostrišča na Miklošičevi cesti 8, Martinu Humek za gradnjo prizidka v Langusovi ulici 21, Anglo-jugoslovenski pe-trolejski družbi za skladišče ob Kette-Mur-novi cesti, Novi Jugometilji za prizidek in preureditev lokalov v Askerčevi ulici, Franju Novaku za preureditev izlozih na Kongres-nem trgu, Franju Saksidi za gospodarsko poslopje v Mali Colnarski ulici, Ani Nežić za ograjo ob Polakovi ulici, Leigeb Miro-slavi za preureditev trgovskih lokalov na Jurčičevem trgu, Stavbni družbi za lope ob Kette-Murnovi cesti, Ludviku Poljanecu za odprte lope ob Lepi poti, Alojziju Vodni-ku za preureditev 2 stanovanj na dvorišču Kolodvorske ulice, J. Zidarjevem dedičem za pisarniške prostore ob Bleiweisovi cesti, Franu Zorcju za kanalizacijo v Gerbičevi ulici.

Naknadno je bilo izdano stavbno dovo-ljenje Mariji Šarec za zgradbo stanovanj-ske hiše v Rutarjevi ulici.

Gremij je odklonil ponudbe Repiča, Gostiča in tovarišev za nakup mestne par-celc ob mestni pristavi na Kodeljevem. Vdovi vojnega invalida Katarini Zlatič se dovoli postavitev paviljona za prodajo sad-ja ob Dovozni cesti.

Končno je bilo odobrenih 13 vporabnih dovoljenj zgrajenih hiš: Alojziju Šubertu v Stranski ulici, Avgustu Jenku za lokal na Miklošičevi cesti, Zane Miklavcu za hi-šo ob Murnikovi ulici, Ivanu Pavčniku za hišo ob Vodovodni cesti, Ferdu Gaspariju za hišo ob Livarski ulici, Andreju Beliču v Podlimbarskega ulici, Franu Medlu isto-tam, Ivanu Mavcu in Alojziju Cirmanu na Dunajski cesti, Frideriku Martinčiču na Mirju, Jeli Stemberger za Bežigradom in Josipu Schleimerju v Groharjevi ulici.

Tragična smrt podporočnika Vasiljka Mariča

Zrtev prometne nesreče je postal v če-rttek zvečer v Zagrebu konjeniški podpo-ročnik Vasiljko Marič, znan tudi Ljub-ljančanom kot eden najboljših jahačev v naši državi. Letos v maju se je udeležil skakalne tekme v Ljubljani in s svojim konjem »Zmaj od Bosne« je odnesel prvo nagrado. Skočil je 1.60 m visoko. Podpo-ročnik Marič in njegov konj sta bila sploh atrakcija skakalne tekme v Ljubljani. Ma-rič je namreč odnesel vse tri prve nagra-de v znesku 2500 Din. Udeležil se je tudi lanske prireditve ljubljanskega Kola jahač-jev ter se plasiral kot izborni jahač v skakalni tekmi na prvem mestu. Zadnje če-ske je pridno treniral, hoteč se udeležiti mednarodnih skakalnih tekem in vse je ka-zalo, da bi bi dostojno reprezentiral naš konjski sport pred zunanjim svetom. Žal je moral prerano v grob in naš konjski sport je izgubil z njim enega najodličnej-ših predstavnikov. Ljubljanci, ki so pri-sostvovali lani in letos prireditvam Kola jahač-jev, so podporočnika Mariča dobro poznali. Posebno dobro je bil znan v spor-tnih krogih, saj je spadal med najboljše jahače v državi.

V četrtek zvečer se je peljal Marič z motornim kolesom in na križišču Gajeve ulice in ulice Kraljice Marije se je pri-pe-tila usodna nesreča. Marič se je zaletel z motornim kolesom v avtomobil, v katerem se je vozil sin nekega zagrebskega vele-trgovca. Nesrečnejše je odletel s tako silo v blatnik avtomobila, da si je prebil loba-njo in oblečel nezavesten. Prepeljali so ga v bolnico, kjer je pa včeraj zjutraj težkim poškodbam podlegel. Koga zadene krivda na nesreči, še ni znano. Tragedija podpo-ročnika Mariča je hud udarec ne samo za njegove stanovske tovariše, med katerimi je bil zelo priljubljen, temveč še bolj za konjski sport v naši državi, ki se zadnja leta tako lepo razvija.

Kupujte šolske knjige v Tiskovni zadrugi!

Novi plesi in nove frizure

Novi plesi so izredno lahki in elegantni. — Daljša krila, daljši lasje, pravijo v Parizu.

Ljubljana, 28. septembra.

Zadnjič smo poročali o novih plesih v letošnji plesni sezoni. Plesni moister gosp. Jenko je bil tako ljubljiv, da nam je dal še nekaj informacij o letošnji plesni sezoni. Moister je bil namreč letos kar na dveh turnirjih, junija v Parizu, septembra pa v Curihu. Torej je videl vse in tudi zna vse — vsaj tisto, kar so zbrani koreografi proglasili za najboljši in najmodernejši. Ker nam g. Jenko letos ne bo mogel pokazati, česa se je naučil v Parizu in Curihu — opasati si bo namreč moral brčko sabljico in odriniti k vojakom — je sklenil spregovoriti o novih plesih tem potom.

O plesu v splošnem

Ples je pač najstarejša oblika umetnosti. Če se ozremo nazaj, vidimo, da so ga gojili že naši pradedje. Prve sledove plesa najdemo v votlinah in brlogih pračloveka pred davnimi časi. V neki votlini so našli zanimiv plesni prizor: 9 polnolnih žensk je rajalo okoli nagega moškega. Ples je kasneje pri vseh kulturnih in nekulturnih narodih igral vseh vlog in postopno se je razvil do čimtelja, ki igra v javnem, zasebnem, zlasti pa družabnem življenju važno vlogo.

Vojna furija seveda tudi plesu ni prizanesla. Ubila je vse družabno življenje in v onih resnih časih kajpak niti ni mislil na ples. Lačen trebuh nima smisla za poezijo, umetnost ali kaj podobnega. Po vojni, ko so se razmere nekoliko zboljšale, je pa nastal v družabnem življenju velik preokret. Kakor pred vojno, tako igra ples tudi po vojni v družabnem življenju najvažnejšo vlogo. Povojna psihoza je pa vplivala na ples. Ritem in tempo sta se stopnjevala, evolucija plesa je šla v grotesko. Začeli so prevladovati eksotični in banalni plesi, kakor Charleston, blekbotom, hibidibi in kinkajo. Mladina je sprejela eksotične goste z odprtimi rokami. Za njo je bil to pravi užitek. Čim bolj divji je bil ples, tem bolj je bil priljubljen.

Starejša generacija se je pa zgražala. Valček, nekdo kralj družabnega plesa, je izginil iz plesne dvorane. Fokstrot in Charleston sta ga izpodrinila. Zato ni čuda, da je starejša generacija palogoma začela zapuščati parket. Če bi eksotični in divji plesi še prevladovali, bi kmalu iz plesne dvorane izginili tudi največji prijatelji plesa starejše generacije.

Plesni mojstri so kmalu opazili nevarnost, ki je pretila iz Amerike. Za ples je bila namreč še pred leti merodajna Amerika. Zato so že lani sklenili, otestiti s ameriškega vpliva. Dočim je lani v Ameriki še prevladoval divji eksotičen ples, je zavladal v Evropi estetičen umeren ples.

Nastal je torej nov preokret. Valček se je zopet z uspehom uveljavil, v ospredje je stopil eleganten tango, fokstrot je bil bolj umieren. Charleston in drugi eksotični plesi so izginili iz plesne dvorane.

Repertoar letošnje sezone

Tudi letošnja sezona je v znamenju angleškega sloga. Vse umierjeno, fino, elegantno in estetično. Plesni diktatorji, ki so se zbrali na kongresih v Parizu in Curihu, so sklenili sprejeti samo ples, ki jih bo z odobravanjem sprejela tudi publika. Nove plesne so kazali na lokalnih in večjih turnirjih, na kongresih so pa prišli v ožjo izbiro. Zanimivo je, da večina letošnjih plesov ni določila kombinacija plesa samega, marveč v večji meri godba. Takt in korak sta bila merodajna in sta pripomogla six-eightu, da se je uveljavil. Publika je novi šest-osmišni ples, sprejela z velikim navdušenjem. Na kongresih v Parizu, Londonu in Curihu so zbrani plesni profesionalci, amaterji in plesni učitelji sprejeli sledeče ples: six-eight, fokstrot-quickstep, tango, angleški ali diagonal valček in slowfoks. Po imenju je že večina teh plesov znana, nova sta samo dva, pa še ta sta zelo lahka in enostavna.

Začnimo kar s fokstrotom. Ples je isti, le tempo je bolj umieren. Takt znaša 50 do 54 udarcev na minuto. Podoben mu je novi ples quick-step, zahteva pa večjo tehniko in obvladovanje. Quickstep se

lahko pleše na fokstrotovo godbo, ker ima isti takt in isti tempo. Takt je štiričetrtinski in znaša 50 udarcev na minuto. Plesalci bodo torej imeli izbiro dveh plesov na eno godbo. Koraki pri quicksteepu so kombinirani, kratki in dolgi, ples sam je nekako leteč in spominja na bivši flatter-Charlston.

Tango je ostal v bistvu neizpremenjen. Ima nekoliko novih variacij, njegov takt je dvočetrtinski in znaša 28 do 30 udarcev na minuto.

Tretji je angleški ali diagonal valček. Koraki so včasih diagonalni, pleše se pa počevno in šanzira nogo dami ob strani. Takt je tričetrtinski in znaša 40 do 44 na minuto. Njegova posebnost je tipičen korak v stran s prinoženjem (chassé).

Slowfox ali fox anglais se je uveljavil lani koncem sezone. Je ples, ki se pleše v tipičnem angleškem slogu, zahteva pa precejšnjo tehniko. Je precej podoben angleškemu valčku, ima pa drug takt in drug tempo. Že ime slow pove, da je ples počasen. Takt je štiričetrtinski in znaša 40 udarcev na minuto. Princip slowfoxa je lahek, ležeren, drsajoč ali bolj leteč korak. Dočim je pri angleškem valčku valujoč. Slowfox nadomešča blues, ki je nemoderen in letos izpade.

Končno je še six-eight, ples šestosmiškega takta, tempo pa znaša 60 taktov na minuto. Six-eight bo nadomeščal priljubljen one step, ki so ga plesali več let zaporedoma. Ker je zelo enostaven, se ga bo lahko vsakdo naučil. Sploh je to zelo praktičen ples, ki bo letos nemara prevladoval. Passo double 1930 je ostal v bistvu neizpremenjen. Takt je isti, tempo tudi, samo slog je španski. Tehnično je to nekoliko težji ples, zanimivo pa je, da ga bo vsakdo lahko plesal tudi na godbo six-eighta.

Drži pri vseh plesih je normalna, plesalčeva figura prav elegantna. Kot posebnost naj omenimo, da imajo letos vsi slovenski plesni učitelji enotno naštviran program. Druga posebnost letošnjega plesa je, da naj se plesalec po možnosti izogne prevzemanju med plesom. Zato so komadi krajši.

O damskih frizurah

G. Met. Podkrajšek, znani damski frizer se je letos mudil v Parizu. V septembru je bil tam, torej tik pred plesno sezono. Šel je, da vidi, kaj je novega, da poižve kakšno moda prevladuje glede damskih frizur, kaj je moderno in kaj najnovejši. Posetil je najuglednejše pariške mojstre, bil je v razkošnem salonu slovitega Emile St. Honoré, ogledal si je krasen lokal mojstra Antoina na Champs Elysees, posetil je slavno Ecole Technique des arts de la Coiffure et des soins de beauté na Rue Rousseau. Povsod so ga ljubezljivo sprejeli, mu razkazali vse salone in mu dali celo tolmača na razpolago. O svojem bivanju v Parizu pripoveduje g. Podkrajšek:

Izredna gostoljubnost Parižanov me je presenetila. Vse so mi radevolje razkazali, videl sem obratovanje po salonih in bil sem v poslovnih prostorih svetovno znane tovarne lasnih barv L'oreal-Henné, kjer so strokovni učitelji demonstrirali barvanje las. O novi modi damskih frizur lahko rečem, da forsira Pariz podaljšano frizuro. Lasje morajo pokrivati vrat, nosi se preča po sredi ali ob strani. Lasje so gladko ondulirani. Kodranje in ondulacija sta še vedno v modi, zlasti se pa forsira vodna ondulacija. Modna barva je še vedno plavolas ali fino niansirana rdečkasta barva. Kar se tiče obratovanja, lahko rečem, da ljubljanski saloni v tem pogledu prav nič ne zaostajajo za pariškimi. Seveda se pa glede razkošja in opreme salonov ne moremo kosati s Francozi.

Čez dan nosi Parižanka nekoliko krajšo frizuro, večerna je pa daljša. Dolge toalete — dolge frizure — je deviza Pariza. Sicer se pa tudi Parižanka ne drži strogo modnih predpisov in se oblače ter češče, kakor ji pač najboljše pristaja. Vse Parižanke brez izjeme pa pripisujejo veliko važnost negi obraza. Šminkanje je moderno. Zdi se pa, da v tem pogledu Parižanke ne dosega nihče. Parižanka se šminka dopolnje, polpoldne in zvečer drugače, vendar pa zelo

pazi, da se šminka ujema s poltjo, toaleto in lasmi. Zvečer nosijo dame tudi lasulje, ki se bodo uveljavile zlasti v plesni sezoni. V lasuljah se nosijo diademi in različni okraski.

— Pisarna Podpornega društva slepih v Ljubljani se je preselila v Klučavničarsko ulico št. 3. II. nadstropje. Vhod Mestni trg 22 ali Cankarjevo nabrežje 13. Podpirajte zlasti sedaj najbednejše slepe. 6-L

Cena in fabrikacija kvasa

Dovolite, gospod urednik, da se tudi jaz malo oglasim v vašem cenj. listu in sicer v zelo važni zadevi, t. j. fabrikacije in cen kvasa. Čudno se mi dozdeva, da do danes še nihče ni sprožil vprašanja, zakaj je vendar kvas navzlic znatnemu padcu cen surovin še vedno tako drag. 1 kg kvasa stane 30 Din, kar pomeni več kot dvojna predvojnja cena. Slučajno sem imel vpogled v poslovne knjige neke tovarne, ki je tudi izdelovala kvas, ter istega razpečevala še v letu 1923 po 12 Din kg. ustanovil pa se je kartel, ki je preko noči dvignil ceno kvasa za več kakor 100%.

Vprašam torej merodajne faktorje, ali bi ne prišel tu tudi zakon za pobljanje draginje v poštev ter ali ni nikogar, ki bi si upal zadevo razčistiti? Najboljše na celi stvari pa je to, da sedanja izdelovalci kvasa ne je nemoteno navijajo cene kvasu, temveč so za dobro šestih let tudi zaigurni pred vsako konkurenco, ker se na temelju nekega neposrednega zakona ministrstva financ za gornjo dobo nikomur ne sme izdati nova koncesija za izdelovanje kvasa. Izdelovanje kvasa je bilo pred ustanovitvijo kartela prosta obrt, sedaj pa je vezana na koncesijo, katero morajo potrditi ministrstva trgovine in financ ter generalna direkcija davkov.

Zaman se vprašujem, kje je tu pravica, ako se na drugi strani bodisi v živilski ali drugi stroki navijanje cen strogo kaznuje in se tozadevni prestopki kot največji zločin objavlja v uradnih novinah, tu pa se cela panoga industrije z zakonom tako dalekosežno štiti, da so konzumentu odvzeta vsa obrambna sredstva ter mora brez prigorova plačevati cene, ki jih kartel diktira, ako hoče biti postrežen s potrebno robo. Čemu neki je ta fabrikacija tako omejena? Ali morda zato, da si gospodje v kartelu nemoteno polnijo z mastnimi novci žepa, ker zaslužijo čistih skoro 100%, pri čemer jih zakon vesteranoko podpira.

Prosim torej zakonodajalce in merodajne faktorje, da zadevo globlje prouče in razčistijo, ter vsekakor v tej smeri posredujejo, da se za fabrikacijo kvasa uvede zopet prosta obrt in se s tem omogoči zdrava in uspešna konkurenca. S. B.

Javna prošnja občinskemu svetu

Dovoljeno naj nam bo, da se obrnemo z javno prošnjo na vse gospode v občinskem svetu. Gre za plačilne razlike občinskih delavcev pri družinskih določkih. Tu so prizadeti delavci, ki so pri mestni občini zaposleni že od 1—5 let kot stalni in morajo preživljati ženo in več rodbinskih članov. Dočim je drugih 300 delavcev dobilo takoj družinske določke, ko so postali stalni, jih ti reveži niso dobili. Zato vprašamo gospode občinske svetovalce, ali je res mogoče pri mestni občini kot javni komunalni ustanovi pri tako velikem številu delavcev doledno odklanjati samo nekaterim delavcem upravičene družinske določke?

Vemo, kje tiči zatec, toda žal smo mi delavci še vedno brezpravna raja. Hodili smo že od Poncija do Pilata, toda dobili smo do sedaj samo obljube, ki pa se ne dajo skuhati in zato tudi ne nakuhati. Ker torej vse intervencije niso dovedle do zaželenega uspeha, nam ne preostaja drugega, nego obrniti se na gospode občinske svetovalce z javno prošnjo, da uredijo to zadevo tako, kakor zahteva pravičnost in socialni čut. Prizadeti.

Tri desetletnice

Dve dobrodelni ustanovi »Pokojninski zavod« in bolnišnica zavarovalnica magistratnih nameščencev, sta v septembru na svečan način proslavili desetletni jubilej svojega obstoja. Deset let vnaprej gledati in pričakovati se zdi dolgo in gotovo obilo vsej za nekatere člane težke živte. Toda pogled v preteklost je pač razveseljiv. Čuditi se je temu ogromnemu delu, ki ga je opravila vzajemnost. Danes ima vsak član zasigurno boljše bodočnost. Skrb, kaj bo v boleznih in starosti je odpadla. Ko gledamo krasne palače Pokojninskega zavoda v Ljubljani ali njegove hiše v bližnji mestni okolici ali pa v Kamni gorici okrevališče za magistratne uslužbence, kako prijetni občutki obhajajo pri tem človeka. Za nas so to le sanje. Skoro da jim zavidamo. Pa poroče kdo: »Potrudijo naj se sami, kakor smo se mi, pa bodo imeli.« Nekaj je res na tem, a vse ne. Ker to ni odvisno od poedinca, celo od organizacije ne vedno. Pač pa je mnogo odvisno od vodstva in od prave ali neprave orientacije.

Zato naj omenim še tretjo, za marsikatero nič manj važno desetletnico, ki se je vršila začetkom tekočega leta na popolnoma tih način. Jubilej se je slavil v najožejem krogu pri pogrnjenih mizah. Časopisi niso o njem nič poročali, tudi mnoge članice niso vedele za njo. Bila je to desetletnica ustanovitve »Poselske zveze«. Vsa začetna gorečnost je tekem let ugasilila. Prišlo je razočaranje. Ob desetletnici se je baš kupilo zanjilšče za prepotrebni »Poselski dom« ki pa še ni plačano. Denarja za zidavo poslopja, ki bi stalo nekaj nad 1.000.000 Din sploh ni.

Pokojninski zavod in zavarovalnica magistratnih nameščencev sta samostojni organizaciji. Denar, ki ga člani vplačajo, ostane v lastni blaginji in njim v korist. Nas pa je centralizem ubil.

Zdaj, ko se pripravljajo revizija oziroma reforma o zavarovanju, bi se dalo to lahko popraviti. Vsaj ako se bo predlogu delavskih organizacij bolniška zavarovalnica likvidirala na več uprav. Naj bi se poskrbelo, da bo denar, ki ga plačajo služkinje oziroma njih gospodinjice za služkinje, prišel tudi njim samim v korist in da bo ostal v kraju, kjer se nabere.

Po številu nas je gotovo več kakor magistratnih nameščencev. Saj nas je v sedaj povečani Ljubljani okrog 6000. V celi ljubljanski oblasti pa gotovo nad 12.000. Torej so dani vsi pogoji za močno organizacijo, v kateri bi bilo združeno zavarovanje vseh vrst, za brezposelnost, onemoglost, starost in smrt. Tudi do nujno potrebnega Poselskega doma in okrevališča bi hitreje prišlo.

Nikar naj nam ne zamerijo oni, ki bi se morda čutili prizadeti. Saj zdaj lahko popravijo kakaj pomanjkanje, skrb za bodočnost in sedanje ugodne razmere nas silijo, da se oglašamo na ta način. Ako to ugodno priliko zamudimo, se ne povrne nikdar več.

Več služkinj.

Pri poopnenju arterij v možganih in srcu dosežemo pri vsakdanji uporabi male množine »Franz Josefove« vode iztrebljenje črevesa brez hudega pritiska. Cenjeni učenjaki na klinikah v notranjo medicino so dosegli celo pri polustransko ohromelih z »Franz Josefovo« vodo najboljši uspehi pri iztrebljanju črevesa. »Franz Josefova« voda se dobi v vseh lekarnah, drogerijah in Specerijah trgovinah.

Kongres narodnega delavstva v Kranju

Jutri teden se zbera množice narodno in socialno zavednega delavstva v Kranju, da manifestirajo za pravo našega delavca. V Ljubljani in Kranju delujeta posebna odhoda, ki imata v rokah vse predpriprave za kongresne dneve. Kongres je predviden na dva dni. Prvi dan v soboto 5. oktobra bodo zborovali delegati vseh podružnic Narodno strokovne zveze v Narodnem domu. Ta dan je tudi skupna večerja in pozdravni večer v Narodnem domu. Poseben odsek je pripravil za delegate ugodna priložnost po znižanih cenah. Glavni kongresni dan je v nedeljo 6. oktobra. Zjutraj ob pol 8. uri bo sprejem gostov na kolodvoru. Od 8. do 9. ure bo svirala priznana godba »Slog« iz Ljubljane pred kolodvorom. Med tem se bo uredila povorka po naslednjem redu. Konjenica z zastavo, kolesarji, godba, praporci, gosti, vodstvo NSZ, udeleženci kongresa in domačini. Povorka pojde po mestu do mestne hiše. Pred mestno hišo pozdravi goste župan, nakar krene povorka do Narodnega doma. Ob 10. uri prične kongres narodnega delavstva. Na kongresu podasta podpredsednik NSZ g. dr. Joža Bošnjec in odbornik Ivan Tavčar dva referata in sicer o starostnem in brezposelnem zavarovanju in delavskem položaju v Jugoslaviji. Po kongresu skupni obedi v Narodnem domu in delavski kuhinji na Podrtini. Po obedu ogledovanje mesta. Popoldne ob 3. uri ljudska veselica v sokolski dvorani Narodnega doma. Na veselici svira godba »Slog« iz Ljubljane.

Vse predpriprave kažejo, da bo kongres v polni meri uspel. Prijave članov prihajajo vsak dan in se tudi iz najoddaljenejših krajev prijavljajo cele skupine. Iz St. Pavla se pripravila večje število udeležencev, ki pridejo z avtobusi. Podružnica Litija in Jesenice tekmuje med seboj, katera bo poslala večje število svojih članov na kongres. Ker nas loči do kongresa samo še par dni, se je s prijavami porušiti. Kdor še nima izkaznice, jo dobi pri tajništvi NSZ v Ljubljani, palača Delavske zbornice. V nedeljo 6. oktobra morajo vsi narodno in socialno zavedni delavci in vsi njihovi pravi prijatelji v Kranju na veliko manifestacijo narodnega delavstva.

Med. univ. Dr. Leo Šavnik

Specialist za ženske bolezni in porodništvo v Ljubljani, Tavčarjeva ul. 6/L, ne ordinira od 1. oktobra t. l. dalje vsled šestmesnega študijskega potovanja v Nemčijo. 2067

Joža Križaj

Na ljubljanskih ulicah se je pojavil, s aktivno pod pazduho, v enakomernem tempu, vselega lica naš pevec Joža Križaj.

Malo se ga vidi na ulici in v kavarni, zato pa tem več sliši v operi pri študiju novih partij, katere nam poda z vso svojo priznano umetnostjo, darom in bogatim znanjem nad 20 letnega odrskega udeleževanja. J. Križaj je naše gore list. Rojen je tam nekje v Križevniški ulici, kjer je tudi po večini prebil otroška leta. Studiral in doštudiral je v Ljubljani ter se odločil za gledališče. L. 1907, o priliki 25 letnice Ignaca Borštnika, je prvič nastopil v drami in sicer v »Rozi Bernd«. Igral je v drami od najmanjših vlog dalje, igral in pel v operi ter se končno preselil v opero med prve pevce, nosilce glavnih vlog. Štiri leta je bil v Ljubljani, a vroča želja po napredku in izpolnitvi, ga je vodila v Zagreb, kjer je ostal do 1. 1919 nepretrgoma. Ves ta čas je bil prvak zagrebške opere in si je priboril poleg velikoga znanja in spretnosti tudi velik repertoar. Po enoletnem bivanju v Osijeku se je zopet vrnil v Zagreb, kjer je ostal stalno do 1. 1927. Radi nevdržnih razmer v zagrebškem gledališču, je zapustilo takrat svoje mesto dokaj umetnikov, med njimi Križaj, njegova gospa Trautnerjeva, naš Primožič i. dr. Od tedaj je bil Križaj gost beogradske, naše in deloma tudi zagrebške opere.

Sedaj je zopet med nami, povsem naš. Upravičeno nas že zavidajo druga gledališča v državi, ker imamo poleg mojstra pevca Beteteta še Križaja, priznanega umetnika. Zadovoljni nad tako srečno izbero naše uprave, kličemo od tedaj Betetetu sedaj tudi Križaju: Dobrodošel!

Pusteč napačen naslov monsieur Cheffrenetu, ki jo je hotel čim prej znova videti, se je dekle vrnilo domov. Pričakoval jo je fant in prve njegove besede so bile:

— No torej?
— No, jo že imam, Edmond. Imam jih že štiriindvajset. S svojim trikom med nalivom v večji sem zbrala že dvanaest zapestnih ur v Passy, štiriindvajset brošk na Champ de Mars, trideset prstanov z biseri pri Invalidih, šestnaest zlatih zapestnic v Termes, diamant na Etoile in biserno ogrlico v Monceau. In vsak trik se mi je posrečil. Zakaj? Ker sem dober psiholog. Znam poiskati radodarne kavalirje. In vem, kakšno bajko jim je treba pripovedovati. Danes sem dobila broško po zaslugi brata, ki mi je umrl. Čeprav sploh nikoli nisem imela. In veš, človek ne sme nikoli pretiravati.

Fant jo je gledal in kar ni se mogel načuditi njeni iznajdljivosti.

Dekle je pa nadaljevalo:

— Še leto dni tako dobrega zaslužka, pa se lahko vzameva in otvoriva na kmetih trgovino z zlatino, čeprav nimava beliča v žepu. Ali ni to imenitno? Živeli radodarni kavalirji!

— Samo da bi pošteno lilo, — je odgovoril fant in se ozrl na nebo.

Germaine Beaumont

Žena v dežju

Lilo je kakor iz Škafa. Ploha se je vtila nenadoma in monsieur Cheffrenet je imel komaj toliko časa, da je skočil v najbližjo vežo, da uide curkom vode, ki so lili z neba. Iz zavetja je opazoval mimoidoče, ki so hiteli na vse strani nalih prestrašenim mravljam. Kakor bi trenih z očesom, se je ulica izpraznila, toda iz vsake veže so se plaho iztegovale roke, da ugotove, če še lije. Monsieur Cheffrenet je bil v veži sam, tako da ni mogel deliti z dobro dušo svojega ogorčenja nad povojnimi leti, bistveno drugačnimi nego predvojna leta, ko je ves dan sijalo sonce in ko je bilo pivo skoro zastoj.

Melanholično se je zatopil v svoje misli, ko je nenadoma zagledal sredi ulice v silnem nalivu mlado ženo. Stala je in se prestrašeno ozirala na vse strani. Poosebljena nedolžnost ni mogla ukrotiti vetra, da bi se ne poigraval z njenim krilom, šalom in klobučkom. Slednjič si je nekoliko opomogla in boreč se še vedno z vetrom in dežjem, je planila proti monsieur Cheffrenetu ali bolje rečeno v njegovo naročje. Potem se je pa v dražestni zadregi opravičevala. Monsieur Cheffre-

net si je popravil samoveznico in na vso moč galantno je zagotavljal neznanu damo, da ji prav nič ne zameri, da se mu je zaletela v naročje.

Zardela je ni zašepetala:
— Oh, gospod, zelo ste ljubezni.
— Ni take sile, madame... mode-moiselle?

— Mademoiselle.
Odkril se je, kakor da je izgovorila nekaj, kar pomeni rešitev republike, znova si je popravil kravato, zakašljal je in dejal:

— Upam, gospodična, da se tu ne boste prehladili. Premočeni ste, a tu je prepih.

— Saj ne bo dolgo lilo.

— Daj bog. Človek res ne ve, kaj bi mislil. Tako grozno poletje.

— Oh gospod, jaz se pa ne pritožujem. Rada imam dež.

Cheffrenet jo je debelo pogledal. Dež je imela rada! Kaj je sploh mogoče navduševati se za dež? Radi imamo lepo, toplo vreme in veselje, žalosti, mraza in dežja pa ne. Posebno, če smo tako mladi.

Dekle je uprlo svoje melanholične oči v Cheffreneta:

— Človek je lahko mlad, pa nima rad veselja. To je odvisno od življenj!

Cheffrenetovo srce je začelo močnejše utripati. To dekle, tako lepo in

pametno, mu je bilo čedalje bolj simpatično.

— Kaj niste srečni, gospodična? To bi bilo zelo krivično.

— Srečna! Da, bila sem srečna, dokler... Toda ne govoriva o takih rečeh.

— Ne, povejte mi vse. Sem star mož, lahko bi bil vaš oče.

Ugovarjala je, češ, da bi mu mogli mnogi mladenci zavidati svežo polt, krepko postavo in dobro razvite mišice. Našobil se je kakor golob, ugovarjal je le slabo in nežno je prigovarjal mladi dami, naj mu zaupa svoje križe in težave.

Povedala mu je torej, da je popolna sirota, ki jo je vzgojila stroga teta in da ni poznala sreče, razen ljubezni svojega brata, dvojčka, ki ga je pobral lani tifus.

— Še zdaj žalujem za njim, — je dejala in pokazala na svojo črno obleko z belim ovratnikom. — Oh, nikoli se ne bom potolažila. Freddy je bil tako dober z menoj! Oboževal me je. Vse bi bil storil zame. Ali verjamete, da mi je dajal darila, ko je bil že na smrt bolan? Dan pred smrtjo je naročil svojemu tovarišu, naj mi kupi krasno broško s pristnimi biseri. Glejte...

Dekle je hotelo pokazati, kje ima

broško, pa je samo prestrašeno kriknilo:

— Moja broška!

In njena drhteča roka je tipala po nedrjih, kakor da išče tam broško, o kateri ni bilo duha ne sluha. Usta mlade dame so se krčila in tresla kakor usta otroka, ki jih nabira v jok.

— Moja broška! — je tarnala venomer. — Oh, bože moj, broško sem izgubila.

Sklonila se je. Tudi Cheffrenet se je sklonil. Na tleh ni bilo nič.

— Morala sem jo izgubiti tam doli, — je dejala in pokazala na ulico, kjer se je malo prej borila z vetrom. In planila je tja.

Monsieur Cheffrenet ji je junaško sledil. Z združenimi močmi sta brskala po lužah, toda broške ni bilo nikjer. Slednjič je odvedel Cheffrenet dekleta nazaj v vežo. Mela si je prezeble ročice in se tresla od mraza. Bila je vsa obupana, da je izgubila broško. Monsieur Cheffrenet jo je tolažil, kakor je vedel in znal, a ko so bile izčrpane že vse tolažilne besede, je dejal:

— Drago dete, vem dobro, da ne bo isto, toda dovolite mi ponuditi vam broško, podobno oni, ki ste jo izgubili... Da, da, nikar ne ugovarjajte, privoščite mi to veselje.

Bar na razvalinah samostana

Sloviti pariški nočni lokal Folies Bergères stoji na razvalinah samostana. — Posetilo ga je že 10 milijonov Američanov.

Džezband je sviral in dekleta so kazala lepe nožice, ko so zidariji poglajali opeko, tesarji pa zabijali žebelje. Reviji v Folies Bergères se je godilo preveč dobro, da bi ustavili nočno ranjanje, ko so delavci prezidavali njeno slavno zavetišče. Prezidava je bila pa potrebna, kajti zlata reka, ki so jo napeljali v blaginje podjetja med vojno bogati ameriški vojaki, je zahtevala več prostora in več razkošja. Po prvotnem načrtu bi moralo življenje v slavem pariškem baru počivati šest mesecev. Pariz šest mesecev brez Folies Bergères? To ni mogoče in zato je bilo treba stvar urediti drugače. Podjetje je moralo plačati stavnikom dvojno ceno in prezidava je trajala 16 mesecev, kar pa življenje v baru ni motilo. Šestnajst mesecev so posedali prijatelji Folies Bergères pod provizoričnim stropom, a nad njihovimi glavami so prenašali žerjavi težke tovore. Lastniki so se pa zavarovali za primer, da bi žerjav odpovedal in da bi padel težak kamen ali hlood naravnost med goste. Ker je bila zavarovalnina visoka in ker so plačevali lastniki premije redno, se ni nič zgodilo. Od zgoraj med prezidavanjem in renoviranjem torej ni bilo presenečenja, pač pa je prišlo od spodaj. Ko so kopali nove temelje, je prižuborel iz

tal potok, za katerega ni vedel noben Parižan. Delavci so našli na vrst s klopčami, na vrtnarsko orodje in na žuboreče vodomete. Folies Bergères — to čudno ime je dalo galantno osemnajsto stoletje idiličnim vrticem pred mestnim zidovjem — so bili nekoč zgrajeni na močvirju nad zasutimi razvalinami samostana. Samostan se je pozneje izpremenil v zavetišče slepcev, končno pa v veliko trgovsko hišo. Se le v novejšem času je nastal na tem kraju nočni lokal, ki se je nazival prvotno Folie Trévise, pozneje Folies Richer, končno pa Folies Bergères.

Ta znameniti nočni lokal je najbolj priljubljen pri Američanih. Zadnja leta se kaže v njem samo nagota. Girls se zbirajo po ameriškem okusu in so enakovredno razdeljene na plavalaske in brunetke. Folies so prvi uvedli za Američane serije Angležinj in zdaj jih posnemajo tudi drugi nočni lokali. Nova dekleta sprejmejo vabilo po predstavi samo pod pogojem, da bo vsa družba pogoščena s šampanjcem. Prilagoditev ameriškega okusa se je obnesla, kajti lastniki sami pravijo, da je posetilo Folies Bergères že 10 milijonov Američanov. Toliko gostov nima noben nočni lokal v New Yorku.

Inteligenca človeka se še razvija

Učenjaki pravijo, da človeški možgani še niso dosegli najvišje stopnje razvoja in da nas bodo potomci po inteligentnosti daleč prekašali.

Navadnim matematičnim potom lahko dokažemo, da so možgani sedež intelekta. Če primerjamo težo možganov s težo telesa, dobimo naslednje razmerje: slon 1:560, lev 1:550, pes 1:350, gorila 1:220 in človek 1:40. Iz tega sledi, da ima človek najtežje možgane v primeri s težo svojega telesa in da je torej med vsemi živimi bitji najinteligentnejši. Možgani pa niso za vsa živa bitja tako važni, kakor za človeka. Žaba lahko lovi in požira muhe brez možganov. Brez glave se lahko še premika in dela kretanje, ki bi bile pri drugih živalih brez najvažnejšega dela telesa izključene. Tudi koka ali petelin skače in frfota z odsekano glavo, dočim pri sesalcih kretanje telesa brez glave niso mogoče. Psi in tudi opice se lahko normalno gibljejo, jedo spe in bedo brez možganov, samo če imajo hrbtenični mozeg. Pri človeku so pa možgani najvažnejši in najobčutljivejši del telesa, tako da zadostuje najmanjša napaka v tem preciznem mehanizmu, pa neha človek biti misleče bitje. Brez možganov človek ne more živeti. Možgani morajo biti torej sedež važnih življenjskih funkcij, ki pa še niso točno raziskane. Kolikor bolj je razvita žival, toliko bolj so razviti tudi možgani in toliko važnejše so njihove funkcije. Pri nižjih bitjih so prevzeli najvažnejše funkcije drugi možganski deli, v prvi vrsti mali možgani in njihov podaljšek. Z razvojem možganov se razvija tudi inteligentnost.

Povečanju funkcij možganov odgovarja tudi povečanje njihove mase. Ta razvoj se imenuje v znanosti telencefalizacija. Pri človeku je še cela vrsta

funkcij, ki so v večji ali manjši meri neodvisne od možganov in katerih sedež je bodisi v malih možganih, bodisi v hrbteničnem mozgu ali kje drugje. Te funkcije so v prvi vrsti dihanje, krvni obtok in izločanje raznih snovi, torej vegetativne funkcije, ki se vrše podzavestno in na katere lahko vplivajo možgani samo posredno. Sem spada tudi razmnoževanje, ki ni odvisno toliko od možganov, kolikor od predelanih hormonov, najmanjših delcev v žlezah. Če se vprašamo, kaj vemo o razvoju človeških možganov, moramo seči daleč nazaj v prehistorično dobo in primerjati možgane moderne človeka z možgani sorodnih bitij iz pradednih časov. Možgani zavzemajo ves prostor v duplini lobanje in zato se da ugotoviti, kako velike možgane so imela človeku podobna bitja v pradednih časih. Pri gorili zavzemajo možgani 580 cm³, pri avstralopitku so zavzemali 625, pri pitekanthropu 940, pri eoantropu 1170, pri Rodeziju 1300, pri Andertalcu 1400, pri kromanijski rasi 1500, pri človeku (homo sapiens) pa zavzemajo 1550 cm³. Te številke kažejo jasno, da se možgani večajo.

Pri pračloveku vidimo, da so možgani močno podobni opicim in da je tudi duplina lobanje stisnjena približno tako, kakor pri opici. Pri eoantropu je duplina lobanje že večja in čelo višje. Lobanja dobiva postopno drugačno obliko in se vedno bolj zaokroža. Napredek človeštva je nedvomno v zvezi z razvojem možganov. Človeški možgani se pa niso povečali samo po obsegu, temveč tudi po preciznosti in kompliciranosti svojega ustroja. To

je ugotovil ravnatelj nevrološkega zavoda na univerzi v Frankfurtu prof. Goldstein, ki je dolga leta proučeval in opazoval v glavo ranjene ljudi. Na prvi pogled so taki ljudje normalni in lahko še dolgo opravljajo svoje običajno delo, če ne zahtevamo od njih ničesar, kar je v zvezi z možganskimi funkcijami. Tak človek izpije kozarec vode, če ga pozovemo, če mu pa damo isti kozarec prazen, ne ve, kaj početi z njim. Manjka mu možganska funkcija, ki bi mu dala pobudo, da bi v kozarec natočil vodo.

V zvezi z razvojem možganov je najvažnejše vprašanje, če more postati človek še bolj inteligenten od nosno če je v človeških možganih še kaj prostora za nove funkcije. Teža možganov visoko inteligentnih ljudi se še vedno močno razlikuje. Možgani Turgenjeva so tehtali 2012 gramov, Byrona 1807, Kanta 1600, Momena 1425, Danteja 1420, Gambette 1100 itd. Tudi anatomski ustroj možganov kaže še mnogo individualnih razlik, ki se kažejo v duševnih lastnostih poedinih ljudi. Pretežna večina učenjakov je mnenja, da človeški možgani v svojem razvoju še niso dosegli najvišje stopnje, temveč da se še vedno razvijajo in izpopolnjujejo. Človeškemu intelektu se torej odpirajo še vedno nova pota in naši potomci nas bodo po inteligentnosti daleč prekašali.

Sultanov sin med cigani

Svetovna vojna je odpihala vse gnile prestole v Evropi. Vladarji in njihovi sorodniki so izgubili svojo moč in morali so se umakniti v zasebno življenje, ki jim je dišalo tem mami, ker po pretežni večini niso bili sposobni za delo. Vajeni razkošnega in brezskrbnega življenja, so se morali sprijazniti s svojo usodo in prijeti za vsako delo, samo da bi se mogli preživljati. Seveda je med njimi tudi mnogo takih, ki jim ni treba delati, ker so se pravočasno preskrbeli z denarjem. Najslabše se godi rodbini bivšega turškega sultana. Noben princ ni padel tako globoko, kakor sin Abdula Hamida Abdul Kadir. Lani se je o njem mnogo govorilo v zvezi z družabnimi škandali v Budimpešti. Pozneje je padel vedno globlje in zdaj se preživlja kot kapelnik ciganskega orkestra v nekem nočnem lokalu v Szarvu na Madžarskem. V siromašnem kapelniku bi pač nihče ne spoznal sultanovega sina.

Čigav je zrak?

Z izumom aeroplanov in zrakoplovov je postalo zelo pereče vprašanje, komu pripada zrak nad to ali ono državo. To vprašanje je bilo rešeno že pred svetovno vojno in izrečeno so bila različna mnenja. Eni pravijo, da je zrak skupna last vseh in da torej nikomur ne pripada. Tako je bilo naziranje Francozov tudi s stališča mednarodnega prava, dočim sta zahtevala Anglija in Nemčija suverenost tudi v zraku. Nekaka srednja pot je bil predlog, naj se določijo nekaki zračni mejniki, ki bi bili podvrženi suverenosti poedinih držav približno tako, kakor im je podvrženo morje ob obali primorskih držav, dočim do tako zvanega svetovnega morja nihče nima suverene pravice.

Po vojni so se države sporazumele tako, da ima vsaka pravico odločati, kdo sme in kdo ne sme letati po zraku nad njo. Tu gre v prvi vrsti za zrakoplovstvo, lahko se pa pojavijo tudi drugi primeri. Glede zrakoplovstva, izvemši proste balone, veljajo skoro za vse kulturne države enotne določbe. Država dovoli tujim letalom preleteti svoje ozemlje. Aeroplan se mora dvigniti in spustiti vedno proti

vetru, da ga zračni tok ne vrže iz smeri. Lastnik letala jamči za povzročeno škodo. Ponoči kažejo reflektorji, kje se mora letalo spustiti in od katere strani pihati veter. Skratka, tu je cela vrsta določb, ki pa slone na šibki podlagi in katerih veljavnost je docela odvisna od tehniškega napredka. Čim bo na pr. konstruirano letalo, ki se bo lahko dvignilo in spustilo navpično, bodo potrebne nove določbe. In ko bo dosežen mednarodni sporazum, da je vsaka država suveren gospodar nad zrakom nad svojim ozemljem, bo pomenilo to razširjenje državne suverenosti v vseмирje, to je v neskončnost, če ne upoštevamo Einsteineve teorije. Zadostuje nekaj konferenc in pogodb, pa bo vseмирje razdeljeno med poedine države. Pri neprestanem napredku tehnike, ki dela že prave čudeže, bi ne imelo smisla določiti višinske meje. In tako lahko doživimo, da bodo države raztegnile svojo suverenost celo na nebesna telesa nad svojim ozemljem in da bo strogo določeno, komu pripadajo planeti in kometi.

Beleba obsojen na smrt

Zadnjič smo poročali o senzacionalni porotni obravnavi proti vojaku Belebi v Užhorodu v Podkarpatski Rusiji, ki je umoril soprogo podpolkovnika Paclika. Pod tezo dokazov se je obtoženec skesal in priznal svoj zločin. Podpolkovnikovo soprogo je umoril zato, ker mu je velela, naj pred odhodom z doma tretjič obriše okna. Ko mu je branila oditi, jo je ustrelil v prsa, potem jo je pa udaril še po glavi in ko se ni več ganila, ji je zasadi kuhinjski nož v srce. Pozneje se je javil svojemu poveljniku, pred katerim je pokleknil in svečano izjavil, da ni hotel podpolkovnikovo soprogo posiliti.

V četrtek je bila obravnava zaključena. Posvetovanje porotnikov je trajalo skoro dve uri. Glavno vprašanje glede zavratnega umora so porotniki soglasno potrdili in Beleba je bil obsojen na smrt na vešalih. Ko je predsednik senata čital smrtno obsodbo, je Beleba mirno stal, ker obsodbe ni razumel. Ko so mu jo pa prečitali v rusinščini, se je zgrudil na tla. Pomiril se je šele, ko je zvedel, da vloži zagovornik ničnostno pritožbo. Svojim znancom je izjavil, da smrtno obsodbe ni pričakoval.

Zakonski možje se puntajo

Na Dunaju je sedež svetovne zveze za pravice mož pod imenom »Aequitas«, katere namen je boriti se za pravice zakonskih mož in paralizirati uspehe ženske emancipacije. Zveza je sklicala nedavno kongres, ki je bil pa preložen, ker se ni prijavilo dovolj udeležencev. Krivja je baje politična napetost v Avstriji, katere so se inozemski člani organizacije ustrašili. Koliko je na tem resnice, ni znano. Najbrž je bilo prijav pre malo zato, ker so stopile boljše polovice svojim možem na prste in jim prepovedale udeležiti se kongresa na Dunaju, kjer so hoteli zakonski možje javno odrekati ženam težko priboriene pravice.

Svetovna zveza za pravice mož hoče s pomočjo lepakov, slik in letakov izzvati boj za enakopravnost mož z ženami. »Aequitas« stoji na stališču, da favorizirajo zakoni žene na škodo mož in za to zahteva reformo rodbinskega in bračnega prava. Po mnenju te organizacije je postala intenzivna zakonska zaščita žen anahronizem. Žena ima baje zdaj iste politične pravice, kakor mož. Vsi poklici so ji dostopni, in pogosto celo lažje dobi službo nego mož. V takih razmerah pomeni zakon za ženo, ki se ne zmeni dosti za moralo, samo alimentacijsko

kupčijo, kateri je izročena mož na milost in nemilost. V takih razmerah pomeni ženitev za možega naravnost samomor. S tem je tudi povedano, zakaj se možki vedno bolj izogibajo zakonskega življenja in žive raje v divjem zakonu. Ženska emancipacija gre baje s svojimi zahtevami predaleč. Mnoge žene vidijo v možu in zakonskem življenju samo špekulacijo.

Jasno je, da mora naleteti akcija te organizacije na energičen odpor ženskih organizacij. Zanimivo je pa, da podpira organizacijo nezadovoljnih mož organizacija žen za pravice mož, ki je izdala letak, v katerem pravi, da ima največ pravic ona žena, ki jo mož ljubi. Zato naj zakonske žene pazijo, da si ohranijo ljubezen svojih mož.

Najboljše, najtrajnejše, zato najcenejše!

Prebrisan ženin.

Ko se je Janez ženil, je bil še zelo plaht in nespreten v občevarstvu z ženskami. Prestopal se je z ene noge na drugo in neprestano mencial z rokami. Končno se je deklet, za katero se je vnel, samo odločilo, da stvar pospeši. Pokazala je na vrtnico v Janezovi gumbnici in dejala:

— Kakšna krasna roža, poljub dam zanj!

To je končno tudi Janez razumel in se po tem primerno ravnal. Nato je nastal zopet odmor. Nenadoma pa se je Janezu nekaj zasvetilo v glavi, pograbil je za svoj klobuk in planil k vratom.

— Kam pa? Je vprašalo deklet začuden.

— K vrtnarju! — je zaklical Janez ves vesel.

Na kolodvoru.

— Čemu neki imate vozni red, ko pa pustite ljudi tako dolgo čakati?

— A čemu nam bi bile čakalnice, če bi ne pustili potnikov čakati?

Deca med seboj.

Oče: Kako si se mogel tako daleč spozabiti, da si sestrici dejal, naj gre k vragu?

Sinček: To nič ne de, papa. Saj nikoli ne stori tega, kar ji velim.

Med prijateljskimi.

— Kaj si dobila letos za god?

— Oče mi je podaril lepo vezano knjigo, kakor vsako leto.

— Potem takem moraš imeti že bogato knjižnico.

Zdravnik in odvetnik.

— Gospod odvetnik, vaš poklic menda ne dela iz ljudj angelov.

— Seveda ne. To je pridržano vam zdravnikom.

Pred plesom.

— Milostiva pravi, da bo oblečena čez četr ure.

— Čez četr ure? Torej lahko spim najmanj še eno uro.

Nova gledališka sezona.

— Kako ste zadovoljni z letošnjim posetom gledališča, gospod ravnatelj?

— Tako, tako. Enkrat je do polovice prazno, drugič pa do polovice polno.

Augustus Muir

Črna maska

Roman

Sunek in prasketanje! Sledil je trenutek mračne tišine. Potem se je pa začel topot človeških nog na krovu parnika, razlegali so se klci prestrašenih žen in kapitan je dajal povelja: Moštvo je hitelo tja, kjer je nastala »Orden« velika odprtina, ki se ni dala zamašiti.

V tem groznem trenutku je vsaka duša na parniku vedela, da bodo zdaj zdaj vsi zrlji smrti iz oči v oči. Moštvo je begalo sem in tja in se pripravljalo spustiti rešilne čolne. Potniki so begali v nepopisni paniki na vse strani, drugi so čakali izbuljenih, steklenih oči, kaj se zgodi v naslednjem trenutku. Častniki so veleli vsem podrejenim, naj ohranijo mirno kri. Na tem velikem, s človeškimi telesi natovorenem parniku je bil en sam mož, ki ni kazal nobene ga znaka strahu ali panike. Izprehajal se je po svoji kabini in se ni zmenil za prestrašene potnike, ne za vodo, ki je bila že zalila dno parnika.

To je bil mož z opredeljenim ciljem. Imel je železne živce, kajti njegov obraz se ni bil bled od groze, lasje se niso bili skuštrali, njegove kretnje niso pričale, da se mu mudi. Vse je bilo na njem odmerjeno kakor čas sam. Odprl je kovčeg, v katerem je bilo mnogo skrbno zloženih listin. Izbral jih je nekaj in jih spravil v usnjeno aktovko.

Ogri se je do razkošni kabini in

pogled mu je obstal na mizi, kjer je ležala svinčena utež. Pobral jo je in potekal. Očividno zadovoljen jo je položil na listine v aktovki in jo zaklenil. Tisti hip je nekdo potrkal na vrata. Vstal je in odprl sivolasemu možu nizke postave. Prišel se je kar tresel od strahu.

— Požuriti bi se morala, gospod, — ga je priganjal. — Slišal sem, kaj je dejal častnik, in vem, da m upanja na rešitev parnika. Dno je preluknjano.

Ustnice visokega moža so se zgagnile, toda odgovora ni bilo. Mož železnih živcev je bil nem.

Njegov sluga, ki se je bil naučil čitati iz premikanja ustnic, je napeto opazoval nema usta. Kar je zajecjal ves iz sebe:

— Res je, verjemite mi, saj lahko slišite, kako prodira voda v parnik. Tik pod seboj jo imamo.

Mutec se je skrivnostno nasmehnil. Smrtina nevarnost očividno ni mogla spraviti tega moža železnih živcev iz ravnotežja. Vzel je beležnico in si skrbno zabeležil nekaj števil. Potem je odprl omarico v steni in vzel iz nje dva zavojčka. Enega je spravil v žep, drugega pa izročil slugi. Končno je vzel aktovko in odšel počasi na krov, kjer je vladala nepopisna panika.

Oni, ki jim je dolžnost nalagala reševati potnike, se niso mogli dosti zmeniti za visokega, elegantno oblečenega gospoda, ki je stopil k ograji in vrzel rjavo usnjeno aktovko daleč v razburkane valove.

Tudi se ni nihče zmenil, da je krenil elegantni gospod tja, kjer je bilo nad vrati napisano: Radiopostaja. Sobica, kjer je mlad častnik neprestano oddajal signale SOS-klice na pomoč, ki naj

bi priklicali kak parnik, brodolomcem na pomoč. Visoki gospod se je ozrl in spoznal, da se panika še ni podela. Njegov načrt je bil drzen, toda takih reči je bil vajen. In moralo je biti tako. Za hip se je ustavil, da vzame nekaj iz žepa, potem je pa tiho odprl vrata in smuknil v sobico.

Tisti hip je začutil operator radiopostaje nekaj hladnega na tilniku. Obrnil se je in zagledal plamtčice oči, ki so se iskrite skozi dve luknjici v črni svileni maski. Nobena beseda ni bila izgovorjena, toda ključ do te drame je bil v rokah visokega moža. V eni roki revolver, namerjen na operatorjevo senco, v drugi pa listek papirja, na katerem je bilo napisano:

Oddajte po radiu tole:
Številka 19. X. K. 47.

Operator je prečital te znake in začel se je ogorčeno upirati.

— Kaj ste znoreli! — je kričal. — Ladija se potaplja, oddajati moram ključ na pomoč.

Njegova roka se je iztegnila proti zvoncu, toda takoj je začutil močnejši pritisk revolverja na senco in v onih črnih plamtčih očeh se je svetil fanatizem blaznosti. Razločnejše, nego vsaka beseda je govoril ta pogled: »Smrt ali ubogati!« Operator je ubogal. Začel je tipkati črke in ševčevke čudne brzjavke, a grozna, močnejša postava ga je napeto opazovala.

Številka 19. X. K. 47.

V svetovna vele mesta je letelo to poslanstvo sredi viharja tako, da so ga mogli oni, ki so ga pričakovali, presteči, ne da bi vedeli, od kod prihaja. Nač pa so dobili nov dokaz, da je Nemi Družabnik še vedno vodilni mozeg — nedostopen, neizprosen.

Skrivnostna postava se je hotela prepricati, da je bila brezolavka odpisana. Ko je operator končal svoj posel, je smuknila iz kabine tiho, kakor je bila prišla. Ni pa opazila, da stoji na razsvetljenem hodniku v smrtnem strahu drhteče deklet, ki je moralo videti, kaj se je v kabini zgodilo.

Visoki mož je smuknil mimo nje. Vsa prestrašena se mu je umaknila. Izginil je na močno nagnjenem krovu prej, predno se je »Ordenza«, parnik »British and American Line« mogočno stresla, kakor da je živo bitje, in se pogreznila na dno razburkanega oceana.

Zagonešno dekle

Bilo je v Londonu nekega vročega, soparnega dne. Richard Hepburn je sedel v svojem bogato opremljenem stanovanju v Saint James in komaj je čakal, da odpotuje s svojim prijateljem Croisierom Tatom k Sredozemskemu morju. Domenila sta se bila, da odpotujeta naslednjega dne.

Hepburn je izbornu igral kriket. Igral je redno za svoj okraj in nikoli mu še na misel ni prišlo, da bi mogel zapustiti Anglijo sredi sezone kriketa. Toda nekaj dni pred dogodki, ki si jih hočemo ogledati, si je zmečkal pri igri prst in zdravnik je odredil, da ne sme igrati kriketa najmanj mesec dni. In tako se je odločil za potovanje k Sredozemskemu morju, da bi vsaj prijatelju ubil čas.

Richard Hepburn je bil pa kljub temu docela srečen fant. Imel je mnogo denarja in bil je igral atlet. Bilo je zelo verjetno, da bo igral prav kmalu v javnosti odlično vlogo in sicer ne samo kot prvovrsten igralec kriketa. Njegov

strie, sir William Hepburn, ki je zastopal v parlamentu eastwoldski okraj, pri prihodnjih volitvah ni hotel več kandidirati. To je bil zagotovljen mandat in bilo je že dogovorjeno, da prevzame Richard mandat svojega strica, seveda če bodo zadovoljni volilci, o čemur pa ni bilo dvoma.

Kljub temu je treba priznati, da mandat Richarda Hepburna ni posebno mikal. Ni bil baš len, toda nerad je govoril javno, a njegov strie, sir William, mu je neprestano prigovarjal, naj se potrudijo pridobiti zase svoje bodoče volilce.

Tako se je zgodilo, da je sklenil Hepburn navzlic stricem protestom preživeti kratke počitnice na jahti Croziera Tata v Cannes in pri misli, da bo moral poslušati očitke sira Williama, se mu je zdelo potovanje še prijetnejše.

Ura je odbila sedem, a Hepburn bi se moral sestati s Croisierom Tatom ob osmih v klubu. Počasi se je oblekel in, videč, da ima še dvajset minut časa, je pozvonil svojemu lakaju, ki mu je bilo ime Meikle.

— Prinesite mi koktail, Meikle, — je dejal Hepburn, ne da bi se ozrl. Nobeneza odgovora. Zato se je obrnil in malo je mamikalo, da ni od presenečenja na ves glas zakričal. Na pragu je stalo neznanu dekle.

Prvo, kar je Hepburna presenetilo, ko jo je zagledal, je bil njen blede obraz in izraz groze v njenih očeh. Že je hotel spregovoriti, ko se je obrnila, kakor da se boji preganjalca. Potem je planila v sobo in razmrožila roke.

— Rešite me, rešite me! Ne dovolite, da me zgrabi! — Zaplakala je in omahnila vsa prestrašena v njegovo naročje.

Cirkus Columbia

DANES V SOBOTO 28. t. m. velika benefična gala predstava priljubljenih komikov, avgusta Mukica in Funca s svojim novim repertoarjem. Nastop deset novih švedskih atrakcij. — **Danes popoldne ob 4 1/2 ure** otroška in dijaška predstava po znižanih cenah na vseh prostorih samo 3 Din. — **V NEDELJO 29. septembra** dve zadnji poslovilni predstavi z velikim mestnim, senzacionalnim, novim programom. **Začetek popoldne ob 4 1/2.** **Druga zadnja predstava ob 8 1/2 zvečer.**

VARIETE THEATRALE

Latermanov drevored — Tivoli
Samo še 2 dni!

Za jesen in zimo!

angleško in češko blago za obleke, suknje, plašče i. t. d. kupite PRI

NOVAK-u spec. trgovina suknja

LJUBLJANA, Kongresni trg 15

najbolje in najceneje.

Prepričajte se!

Oglejte si veliko izbiro!

Seno in slamo

prvovrstno, v balah, v vsaki količini prodaja

ped. c. a TURK, Ljubljana

Vodilna deln. dr. iz stroke radio

(izdeluje cevi, zvočnike in zvočniške sisteme) išče po eno seriozno firmo za generalno zastopnico za Srbijo, Hrvatsko, Slavonijo in Banat. V poštev pridejo samo firme z dobro uvedeno prodajno organizacijo in stroke večim osebjem. Dopisi pod »Generalvertretung 3452« na M. Dukes Nachf. A. G., Wien I/1.

Zahvala.

Ob priliki petdesetletnice mojega obrata sem prejel od prijateljev, od inženjerjev, od cenjenih naročnikov in številnih podjetij toliko častik, da mi na žalost ni moglo vsem se zahvaliti pismeno. Zato mi naj vsi oprostite, če se jim zahvaljujem tem potom in da jim na tem mestu izrekam najiskrenejšo zahvalo; čutim se pa tolikanj počaščenega, da istočasno vem, da se ne morem primerno zahvaliti, čeprav so mi Vaše častitke, dragi prijatelji, g. inženjerji, odjemalci in podjetja v dokaz, da vršim svojo dolžnost v pravcu svojega očeta, ustanovitelja podjetja. Prosim pa vse, da mi še v nadalje ohranite naklonenost. Obenem pa da bom s podvojeno močjo skušal ustreči vsem in se tako oddolžiti in sicer s točno in solidno postrežbo.

Ostajam z vdanim spoštovanjem

AVGUST MARTINČIČ, m. p.

ključavničarski mojster,

Ljubljana, Rimska cesta št. 14.

Ljubljana, dne 28. septembra 1929.

Za reklamo

prodajamo klobuke po **Din 48-**

Klobuki za jesensko sezono!

Najnovejši vzorci — najboljša kvaliteta!

Ocarinjenje

vseh uvoznih in izvoznih in tranzitnih pošilk osebni hitro, skrbno in po najnižji tarifi **RAJKO TURK**, carinski posrednik, LJUBLJANA, Masarykova cesta št. 9 (nasproti carinarnici). Revizija pravičnega zaračunavanja carine po meni deklariranega blaga in vse informacije brezplačno.

Mali oglasi

Vaša beseda 50 par. Plača se lahko tudi v znakah. Za odgovor znakom! — Na upravljanje brez znakov ne odgovarjamo. — Najmanjši oglas 5 Din.

Nervoznim

brezplačno pošiljemo poizkušajočo literaturo. — Nov način obnavljanja moči, zdravila in delovne sposobnosti. — Pišite na naslov: M. Boš Marković, Beograd, Melerova 27.

2 kroj. pomočnika

sprejme takoj **Frano Stanjko**, krojačnica, Križovci pri Ljubljani.

V Savinjski dolini

prodam posetje, oddaljeno 5 minut od kolodvora, tik glavne ceste, ki ima 9 orolov rjiv, travnikov in hmeljišč, stanovanjsko hišo, veliko gosp. poslopje in nov, zidan kozolec. Cena 150.000 Din. Posredovalec izključno: Poljska d. Antonija Arenšek v Polzeli.

Množinski predmet

potreben za vsako gospodinjstvo, patentiran v 17 državah. — Prospekt pošlje brezplačno **Samuel Leopold** — Senta (Bačka). 2055

V gostilni

»Koroški dom« prvovrstni mošt à Din 12.— liter. Istotam se sprejme še nekaj abonentov. 2053

Na obroke

kupite po originalnih cenah vse predmete, ako se obrnete na Kredišno zadrugo detaljnih trgovcev, Ljubljana, Cigaletova ul. 1. 80/L

Cenjenim damam se priporoča **modni salon damskih klobukov**

A. PEKOLJ ki se nahaja odsej **LJUBLJANA, Mestni trg 17** (hiša g. Kende.)

Velescenjeno občinstvo!

Z veseljem naznanjam, da vsak lahko nabavi pri meni od danes naprej gramofon in prvovrstni živalni stroj po zelo znižani ceni.

MINERVA

COLUMBIA

Ravnokar sem prejel najmodernejšo, električnim potom posnete plošče, katere dobite v največji izbiri. Prodaja tudi na obroke. Pridite in oglejte si ter izkoristite to ugodno priliko!

S spoštovanjem

»Tehnik« **JOSIP BANJAI**

LJUBLJANA, Pražakova ul. št. 19

v palači »Ljubljanski dvor«

Zimsko suknjo

rijava, dobro ohranjeno, prodam za 350 Din. Naslov in upravljanje »Slov. Narod«.

Za pletenje

in popravila stolov se priporoča **Fr. Nekovar**, stolar, Brez 14. 2061

Štajerska

in dolenska vina

ceneje 2 Din pri ltru, vsled bližnje trgatve. Vinski mošt 11 Din liter. Sprejem abonentov. Kosilo, večerja 15 Din. Gostilna Sv. Jakobova trg 5 (Restavracija »Mirja«) Tomšič. 2057

20%-ne kronske bone

kupuje Pučka štedionica, založni zavod d. d., Osijek, Desetičina ul. št. 27. 79-L

Budilke

(wekerce) po 60 Din. Štetno jamstvo. **Ivan Pakiz**, Ljubljana. Pred škofijo. 1959

L. Stjepušin

ZAGREB, Jurjeva 37
priporoča najboljša tambura, čita, škola, partitura i ostale potrebljive za vsa glasbala. Odlikovan na pariskih izložbi Cjenici franko

L. Mikuš

LJUBLJANA Mestni trg 15

priporoča svojo zalogo dežnikov in solčnikov ter sprehajalnih palic. Popravila se izvršujejo — točno in solidno —

Klavirji!

Svarim pred nakupom navidezne blaga, cenah klavirjev!

Kupajte na obroke

od Din 400—

prve svetovne fabrike: Bösendorfer, Steinway, Förster, Höpfl, Stingl original, ki so sesporno najboljši! (lahka, precizna mehanika). Prodaja jih izključno le sod. izvedenec in biv. uč. Glasbene Matice

tonz Breznik

Mestni trg 3
Velikanska izbira!

Gg. oficirji!

Sl. občinstvo!

Naznanilo.

Slav. občinstvu vljudo naznanjam, da je podpisani **Anton Vrbinc**, bivši poslovodja krojaške delavnice filijale oficirske zadruge v Ljubljani otvoril svojo **KROJAŠKO DELAVNICO** v Holcaptiljevi ulici št. 19, za Leoniščem.

Gg. oficirjem in slav. občinstvu jamčim za prvovrstno izdelavo ter zagotavljam, da bodo cenjeni naročniki popolnoma zadovoljni z mojim delom kakor tudi s cenami. Sprejemajo se tudi popravila. Imel bom vsakovrstno blago na zalogi.

Z odličnim spoštovanjem se priporočam.

ANTON VRBINC, krojaški atelje

Ljubljana, Holcaptiljeva ulica št. 19.

ŠIVALNI STROJI

izborna konstrukcija in elegantna izvršitev iz lastne tovarne. — 15-letna garancija. — Vezanje se poučuje pri nakupu brezplačno. **PISALNI STROJI »ADLER«**. — **KOLESA** iz prvih tovar »Dürkopp«, »Stryia«. — **PLETILNI STROJI** vedno v zalogi. — Posamezni deli koles in šivalnih strojev. — Daje se tudi na obroke. — Ceniki franko in zastoji.

IVAN JAX i SIN, LJUBLJANA, Gosposvetska 2

Prometni zavod za premog d. d. Ljubljana

prodaja po najugodnejših cenah samo na debelo:

Premog

domači in inozemski za domačo kurjavo in industrijske svrhe

Kovaški premog vseh vrst

Koks livarniški, plavžarski in plinski

Brikete

Prometni zavod za premog d. d. v Ljubljani

Miklošičeva cesta št. 15/1.

Leš

za nasipanje potov, zasipanje jam in podobno dostavlja najceneje **špedicija TURK**, Masarykova cesta št. 9.

Važno za gg. oficirje!

Povodom razpusta ljubljanske filijale Oficirske zadruge si dovoljujem najvljudneje opozarjati bivše in nove odjemalce gg. oficirje in podoficirje, da naj se v primeru potrebe za nabavo uniform blagovoljno obrniti na staro, renomirano tvrdko

Pavel Vrtačnik civilni in vojaški krojaški mojster

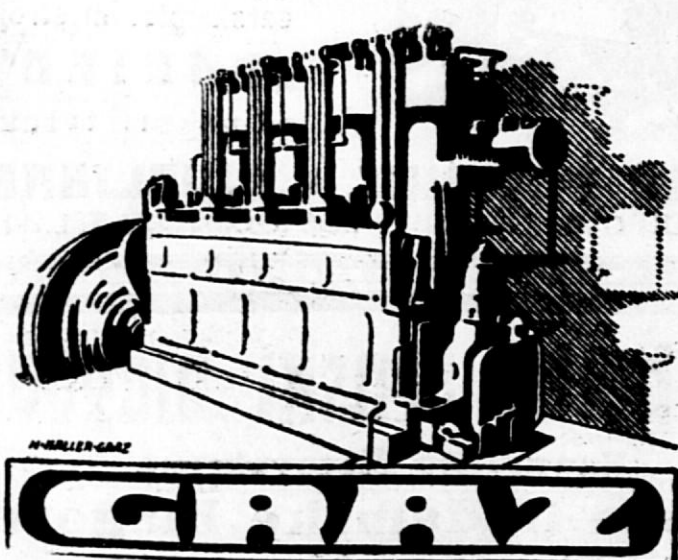
LJUBLJANA, Dunajska c. 47, naspr. starega pokopališča Sv. Krištofa.

Vsihkar točna postrežba. — Brezhiben krol. — Cene zmerne. Bivši odjemalci gg. oficirji in p. n. občinstvo mi ne bodo odrekli svojega cenj. priporočila.

Makulturni papir

kg à Din 4.—

prodaja uprava »Slovenskega Naroda«

Grazer Waggon- und Maschinen Fabriks-Actiengesellschaft vorm. JOH. WEITZER

DIESELOVI MOTORJI

KOMPRESORIEM ALI BREZ NIEGA, OD 30—2000 HP

Izvrstni stroji - Najboljše reference

Brezplačna pojasnila in ponudbe dajo naša zastopstva:

BEograd, Knez Mihajlova 49
Ing. O. Meinhard

ZAGREB, Gajeva ulica št. 32

»SNOP«, Hrvatska Gospodarska Prometna Zadruga 55-1

Kreditni zavod za trgovino in industrijo

LJUBLJANA, Prešernova ulica št. 50 (v lastnem poslopiu)

Obrestovanja vlog, nakup in prodaja vsakovrstnih vrednostnih papirjev, deviz in valut, borzna naročila, prodajni in kreditni vknje vrste, eskompt in inkaso menic ter naknala v tu- in inozemstvo safe - deposits itd. itd. itd.

Brzojavke: Kredit, Ljubljana — Telefon št. 2040, 2457, 2548 Interurban 2706 2804 87-L

CIRKUS KONRADO

svetovno podjetje I. reda dospe v Ljubljano (Tivoli) ter priredi v torek, 1. oktobra 1929 ob 8. uri zvečer

senzacionalno otvoritveno predstavo

Umetniki svetovnega slovesa. 40 plemenitih konj, sloni, kamele, dromedariji, lame, cebre ter indijski zebu z edinstvenimi izvajanjem. Konradovi mogočni levi in grupa tigrov. Beli in rjavi medvedi, leopardi ter volkovi. Nikakšen film, temveč vse v živem stanju, vidno pri vsaki predstavi.

Konradovi najboljši jahalni umetniki sveta, divji črkeski jezdec, lokeyi ter »Salto mortale« jezdec.

Vsaka predstava vsebuje 25 senzacij. Pri vsaki predstavi sodeluje Volgasova skupina, 5 oseb na nihajočem trapezu, največja atrakcija v zraku (Leteči ljudje).

Konradovi najboljši cirkuški komiki klovn in avgusti v svojih nedosegljivih nastopih. Z eno besedo: Ogromen program, ki ga do sedaj še noben cirkus ni imel prilike pokazati.

Dvokolesa najboljših svetovnih znamk v veliki izbiri zelo poceni. Najnovejši modeli otroških vozičkov od preprostega do najfinjšega, in igrači vozički v različnih velikostih. Več znamk kitalnih strojev najnovejših modelov, deli in pnevmatika. Ceniki tranko. Prodaja na obroke.

»TRIBUNA« F. B. L. tovarna dvokoles in otroških vozičkov, Ljubljana, Karlovsk. c. 4

Krušno moko

in vse mlevske izdelke vedno sveže dobite pri

A. M. Zorman
Ljubljana, Stari trg 32

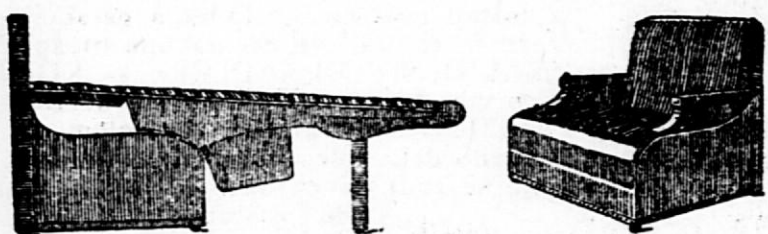
Original 'LUTZ' peči peči Monolit in Ekonom

Velika zaloga!

Ing. GUZELJ
Ljubljana VII.

Sv. Jerneja c. 5. — Tel. 3252

SPALNI FOTELJI

IN KANAPEJI

patent otomane v najnovejših oblikah in najtinejši izdelavi dobite samo pri

RUDOLF SEVER, Marijin trg 2

Specijalna mehanična delavnica

za popravilo vseh pisalnih, računskih in kopirnih strojev, razmnoževalnih aparatov in blagin.

Lud. Baraga, Ljubljana, Šelenburžova ulica šte. 6
Točna postrežba Konkurenčne cene! Telefon 2980.

Zobozdravnik

Med. Univ. Dr. Rado Sfiligoj

specijalist za bolezni v ustih in na zobeh

je otvoril svoj ambulatorij

v Ljubljani, Tavcarjeva ulica 4/I

ter sprejema od 8 do 11½ in od 2½ do 5½.

R. Willmann, strojno podjetje

Ljubljana, Slomškova ulica št. 3

Izdeluje različne vrste strojev za lesno industrijo, kakor beneške jarnike, krožne žage, nihalne žage, nadalje stroje za brušenje žagnih listov, avtomatične brušilne stroje za nože skobelnikov, naprave žag in mlinov z vodnim, parnim in motornim obratom, transmisijske naprave, tovarna dvigala vseh vrst, dvigala za sode, frikoljska dvigala; rebraste cevi za sušilnice ter v obče za razgrevanje prostorov. Prevzema projektiranje in opremo različnih mehaničnih naprav. Vsa v strojno stroko spadajoča dela in popravila izvršuje točno, solidno in po možnosti najhitreje.

Zanesljiv pomoček za nego las

Z rabo na novo iznajdene francoske pomade »MISEL« se ustavi izpadanje las, svinje las, povrnejo se izgubljeni lasje, odstranijo se vsi pojavi, ki zaradi njih lasje izpadajo in sive. Uspeh je zanesljiv pri 60 do 160 gramih. kakor so so že koma dah časa siveli ali izpadali lasje.

Cene s dostavitvijo vsakemu naročniku na dom: 60 gr. 115 Din, 80 gr. 150 Din, 100 gr. 185 Din, 160 gr. 290 Din.

Vsakemu naročniku priložimo garancijo za popoln uspeh za ta lek. Za slučaj, da bi se bilo ispeha, vrnemo denar in poravnamo vse stroške.

V tuzemstvo pošilja po povzetju Depo za Jugoslavijo pomade »MISEL«.

Beograd Vasiņa 9. — V Beogradu prodaja tekarna Delini Knez Mihailova 1

Makulturni papir

kg a Din 4

prodaja unov »Slov Naroda«

„Omega“

1. jugoslov. tovarnica za izradu patentovanih

kaša i kontrolnih blokova i pregledačkih knjiga

K. D. Novi Sad

Je otvorjena v Novem Sadu in je izšla priča s delom. Tovarnica »Omega« dela s najbolj dovršenimi, patentovanimi specialnimi rotacijskimi stroji za izdelavo blokov ter dobavlja svojim naročnikom naročila v najdovršenejši izvedbi v vsakem jeziku hitreje in ceneje nego inozemske firme.

Trgovci podprite to domače podjetje, ki je osnovano z velikim strokovnim znanjem in kapitalom!

Vzorci in posude na zahtevo v vsakem jeziku.

„JAVA“ pšenična kava

je izvrstna, zelo redilna in okusna.

Zahtevajte jo pri vseh trgovcih.

Razpošiljamo jo tudi po pošti v zavojih po 5 kg za 70 Din, če se denar naprej pošlje ali pa po povzetju za 75 Din. Povzete je 5 Din dražje. Poštnino plačamo mi. Vsakemu 5 kg zavoju »Java« pšenične kave je kot darilo priložena lepa skodelica za kavo.

Kdor pošlje 2 Din v znak, dobi vzorec 100 gramov »Java« pšenične kave poštnino prosto.

Sprejememo za vsak večji kraj zastopnika.

PRAZIONA KAFE
„JAVA“ K. D.
BEOGRAD, Lomina ul. 110

Griffner, Adler in Kayser

Šivalni stroji ter kolesa so najboljše v materijalu. Lepe opreme, ugodni plačilni pogoji. — Istotam švicarski pletilni stroji „DUBIED“ edino pri tvrdki

JOSIP PETELINC * LJUBLJANA
OB VODI POLEG REŠERNOVEGA SPOMENIKA TEL. 2913

Najboljši brnski blagovi

Zaamčeno čistovolneno

moške in damske blagove zadnjih novosti za

lesensko in zimsko sezilo razpošilja starorenomirana ZALOGA TVORNICE SUKNA

Siegel - Imhof — Brno

Palackého tř. 12, Češkoslovaška.

Največja izbira. — Najnižje tvorniške cene. — Najsolidnejša izvršitev vseh naročil. — Na zahtevo vzorci zastoj in poštne prosto.

Brez škode perete samo z milom!

Omečajte vodo z navadno sodo, vsled česar boste prihranili na potrošnji mila. Izbirajte pa vedno le ono na katero se lahko zanesete. Ne pozabite pri tem na

terpentinovo

milo

Gazela

Poslano.

Zaradi tehniških ovir izide 1. šte. XXXI. letnika »Zvončka«, časopisa s podobami za slovensko mladino, v prvih dneh meseca oktobra, kar naj dosedanja naročniki vzamejo na znanje.

»Zvonček«, ki ga je naša mladina tako vzljubila in ki se je v tridesetih letih udomačil v naših hišah in rodbinah, bo izhajal tudi v XXXI. letu svojega obstoja in obsegu kakor doslej. Vsaki drugi številki bo priložena umetniška priloga v večbarvnem tisku. List ostane naš mladini prijatelj, zabavnik, učitelj in vodnik. Glavna osnova mu bo tudi poslednja nacionalna vzgoja našega mladega pokolenja v smislu državnega in narodnega edinstva.

Naj mu ostanejo zvesti vsi dosedanja sotrudniki in naročniki, vabimo pa v njih krog nove naročnike, da ne bo narodne hiše in šole brez »Zvončka«.

Uprava je začasno v Učiteljski tiskarni v Ljubljani, Francišanska ulica št. 6.

Konzorcij in uredništvo »Zvončka«.